

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií

Jakub Stuchlík

**Stávková média v rámci UK v období
sametové revoluce 1989**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Jakub Stuchlík**

Vedoucí práce: **PhDr. Jan Cebe**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

STUHLÍK, Jakub. *Stávková média v rámci UK v období sametové revoluce 1989*. Praha, 2012. 47 s. Diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jan Cebe

Klíčová slova

Stávkový výbor, stávková média, sametová revoluce, studentská média, Rudé právo, média na Univerzitě Karlově

Keywords

Strike committee, strike media, Velvet Revolution, student's media, Rudé právo, media at the Charles University

Rozsah práce: 69 160 znaků

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Janu Cebemu za rady a pomoc při přípravě práce. Dále bych rád poděkoval panu Jiřímu Gruntorádovi za pomoc při vyhledávání materiálů.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Jakub Stuchlík

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník

diplomantky/diplomanta:
2009

E-mail diplomantky/diplomanta:

jakub.stuchlik@seznam.cz

Studijní obor/typ studia:

Mediální studia / kombinovaně

Předpokládaný název práce v češtině:

Stávková média v rámci UK v období sametové revoluce 1989

Předpokládaný název práce v angličtině:

Strike media at the Charles University published in Velvet Revolution 1989

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: *ZS 2012*):

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012)

LS 2011/2012

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

Podzim roku 1989 se stal dějištěm velkého množství zajímavých a hlavně historicky velice důležitých událostí. Jednou z nich byl vznik stávkových výborů na jednotlivých fakultách vysokých škol a také vznik koordinačního stávkového výboru. Spolu s těmito samovolně vznikajícími institucemi vznikala i média, jež měla sloužit k podpoře cílů stávkových výborů, k seznámení obyvatelstva a veřejnosti s těmito cíly a také jako alternativní zdroj informací oproti oficiálním médiím.

Cílem této práce je přinést ucelený pohled na mediální tvorbu stávkových výborů jednotlivých fakult UK v období sametové revoluce, tedy v listopadu a prosinci 1989 a potom v prvních měsících roku 1990, kdy postupně přicházely politické a kulturní změny. Dílčím cílem je pak porovnání těchto médií s jejich obdobami na jiných vysokých školách a také s oficiálními periodiky.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod do problematiky listopadu 1989 a osvětlení zákulisí vzniku stávkových výborů a jejich médií

1.1. Souhrn publikovaných poznatků na toto téma

1.2. Seznam jednotlivých médií stávkových výborů UK a médií stávkových výborů jiných vysokých škol

2. Analýza jednotlivých stávkových médií fakult UK a jejich porovnání se stávkovými médii jiných vysokých škol a oficiálním periodikem (Rudé právo)

2.1. Časový sled vzniku jednotlivých stávkových médií

2.2. Analýza obsahu stávkových médií UK

- 2.3. Porovnání rozsahu a obsahu jednotlivých stávkových médií UK
- 2.4. Porovnání rozsahu a obsahu stávkových médií UK se stávkovými médii jiných vysokých škol
- 2.5. Porovnání obsahu stávkových médií s oficiálním periodikem (Rudé právo)

3. Role jednotlivých osobností na vznik a obsah médií stávkových výborů na UK

- 3.1. Rozhovory s osobnostmi (šéfredaktory, redaktory, spolupracovníky...) na téma stávkových médií

4. Závěry

- 4.1. Shrnutí výsledků analýzy a porovnání jednotlivých stávkových médií fakult UK
- 4.2. Shrnutí role jednotlivých osobností při tvorbě stávkových médií

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období, za které bude analyzován):

Růžové právo - listopad 1989 – únor 1990

Píšeme pravdu - listopad 1989 – únor 1990

Čaje o páté - listopad 1989 – únor 1990

Bulvár - listopad 1989 – únor 1990

EM'89 - listopad 1989 – únor 1990

Skoba - listopad 1989 – únor 1990

Reflex - listopad 1989 – únor 1990

Nezávislí - listopad 1989 – únor 1990

Situace'89 - listopad 1989 – únor 1990

Ústřety - listopad 1989 – únor 1990

Proto - listopad 1989 – únor 1990

Pevnost - listopad 1989 – únor 1990

Přetlak - listopad 1989 – únor 1990

Rudé právo - listopad 1989 – únor 1990

Postup (technika) při zpracování materiálu:

- Nashromáždění dostupného materiálu
- Prostudování a analýza materiálu
- Vyhledání osobností k plánovaným rozhovorům
- Rozhovory s jednotlivými osobnostmi
- Vypracování závěrů

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Končelík J., Večeřa P., Orság P. *Dějiny českých médií 20. Století*, Praha, Portál 2010

Kniha popisuje vývoj médií v Českých zemích v období, kdy byly součástí Československa (1918-1992). Mapuje tisk, rádio i televizi a také proměny v novinářské praxi a mediální legislativě, které se v tomto období udály.

Otáhal M. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968 – 1989*, Praha, Dokořán, 2003

Tato publikace mapuje historii studentských hnutí v daném období. Zabývá se rolí studentů v sametové revoluci a při rozpadu totalitního komunistického režimu v Československu. Zodpovídá otázku zda, a v jaké míře se studenti a studentská hnutí

podíleli na pádu tohoto režimu.

Mejstřík M. *Deník - řekněte jim že sametová*, Brno, Computer press, 2010

Jedná se o deník, který autor psal téměř patnáct let. Vypovídá o jeho životě před revolucí a o počátcích sametové revoluce. Popisuje stav studentských aktivit v socialismu a jejich touhy po normálním demokratickém životě.

Emmert F. *Sametová revoluce : kronika pádu komunismu 1989*, Brno, Computer press , 2009

Knihy mapuje dané období od prvních projevů občanské neposlušnosti v roce 1988 po vyvrcholení událostí v listopadu 1989. Představuje Václava Havla a další podstatné osobnosti a informuje o faktech a událostech podstatných pro průběh revoluce.

Spáčil D., Sýs K. a kol. *Viděno deseti: rozhodující události mocenského zvratu v roce 1989 očima klíčových osobností z obou stran politického spektra*, Bondy , 2009

Knihy přináší subjektivní hodnocení událostí listopadu 1989 osobnostmi, jež se na těchto událostech podílely (Jan Fojtík, Miloš Jakeš, Oskar Krejčí, Miroslav Štěpán, Miroslav Vacek, Valtr Komárek, Michael Kocáb, Ladislav Kantor, Jiří Dienstbier a Pavel Bratinka). Jedná se o jednotlivé rozhovory, kdy tyto osobnosti hodnotí své počínání i počínání druhých po dvaceti letech.

Otáhal M. *Sto studentských revolucí* , Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 1999

Knihy přináší svědectví studentů o událostech listopadu 1989, o studentské stávce, o událostech 17. listopadu, ale také o jejich životech v předrevoluční době socialismu, jejich postoji k době a důvodech jejich listopadových činů.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Senjuková Tereza, *Dopad sametové revoluce na podobu deníku Rudé právo*, 2009

Žáková Michaela , *První týden sametové revoluce ve vybraných denících*, 2008

Datum / Podpis studenta/ky

.....

Obsah

ÚVOD	2
1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY LISTOPADU 1989 A OSVĚTLENÍ ZÁKULISÍ VZNIKU STÁVKOVÝCH VÝBORŮ A JEJICH MÉDIÍ	3
1.1 <i>Souhrn publikovaných poznatků na toto téma</i>	7
1.2 <i>Abecední seznam jednotlivých médií stávkových výborů UK a médií stávkových výborů jiných vysokých škol doplněný o studentské časopisy</i>	7
2. ROZBOR A POPIS JEDNOTLIVÝCH STÁVKOVÝCH MÉDIÍ FAKULT UK A JEJICH POROVNÁNÍ SE STÁVKOVÝMI MÉDIÍ JINÝCH VYSOKÝCH ŠKOL A OFICIÁLNÍM PERIODIKEM (RUDÉ PRÁVO) ...	8
2.1 <i>Rozbor obsahu a popis stávkových médií UK</i>	8
2.2 <i>Rozbor obsahu a popis stávkových médií jiných vysokých škol a studentských časopisů podporujících stávkové hnutí</i>	22
2.3 <i>Porovnání rozsahu a obsahu jednotlivých stávkových médií UK</i>	37
2.4 <i>Porovnání rozsahu a obsahu stávkových médií UK se stávkovými médii jiných vysokých škol</i>	38
2.5 <i>Porovnání obsahu stávkových médií s oficiálním periodikem (Rudé právo)</i>	39
3. ROLE JEDNOTLIVÝCH OSOBNOSTÍ NA VZNIK A OBSAH MÉDIÍ STÁVKOVÝCH VÝBORŮ NA UK	42
ZÁVĚR	43
SUMMARY	45
POUŽITÁ LITERATURA	46

Úvod

Hlavním důvodem proč jsem si pro svou bakalářskou práci vybral téma „Stávková média v rámci UK v období sametové revoluce 1989“, je jednoznačně můj zájem o novodobou historii České republiky. Vzhledem k tomu, že životy mých rodičů i prarodičů byly velmi silně ovlivněny socialistickým režimem, jenž na území České republiky vládnul více než čtyřicet let, nechtěl jsem si nechat ujít příležitost dozvědět se něco navíc o pádu onoho nesvobodného režimu.

Velkým překvapením pro mě bylo zjištění, že na dané téma neexistuje jediná publikace ani studentská práce. Začal jsem se tedy k tématu propracovávat hlouběji, s radostí jsem si nastudoval detailní popis nejdůležitějších událostí listopadu 1989 a začal jsem se důkladně věnovat roli studentů v revolučních událostech. Asi nejvíc mi v tomto ohledu pomohla publikace pánů Milana Otáhala a Miroslava Vaňka s názvem Sto studentských revolucí. Nalezl jsem v ní sto rozhovorů s lidmi, jenž v inkriminované době na vysoké škole studovali, a více či méně se podíleli na revolučním dění. Právě díky této knize jsem začal chápat význam studentských činů a atmosféru tehdejších dnů.

Dnes žijeme v době, kdy nás obklopují média na každém kroku. Internet je dostupný prakticky kdekoliv, od metra po lékařskou ordinaci a informace k nám proudí neustále. Situaci, kdy byl po informacích hlad, kdy sdělovací prostředky zcela vědomě lhaly a lidé neměli příliš možností jak se dozvědět opravdu pravdu, si již nedokážu představit. I proto mě lákala možnost prozkoumat média, která sice neměla profesionální úpravu a nebyla tištěna na kvalitní materiál, ale přesto hlásala pravdu, dle svého nejlepšího vědomí a svědomí. A to ve chvílích, kdy za onu pravdu, hrozily problémy a postihy.

Přesto, že jsem v tezích uvedl pojem analýza obsahu, nešlo mi o skutečnou obsahovou analýzu, a proto jsem po dohodě s vedoucím od tohoto označení kapitol rozhodl upustit.

1. Úvod do problematiky listopadu 1989 a osvětlení zákulisí vzniku stávkových výborů a jejich médií

V listopadu 1989 došlo v Československé socialistické republice k mocenskému převratu, nazývanému sametová revoluce. Pozadí událostí, které nastartoval brutální zákrok proti studentům 17. listopadu, je dodnes opředeno mnoha tajemstvími. Můžeme ale s čistým srdcem prohlásit, že studenti hráli v těchto událostech jednu z klíčových rolí, a to jak při aktivizaci většinové společnosti, tak při samotném vyjednávání s politickými vůdci té doby a s disidentem.

Studenti byli již několik let před sametovou revolucí nespokojeni s úrovní výuky a s přílišným důrazem některých pedagogů na politické předměty. (Otáhal, Vaněk 1999) Obzvláště studenti humanitních oborů byli velmi silně ideologicky vzděláváni. Přes to všechno a přes neslábnoucí komunistický režim se na území Československa začalo projevovat uvolňování poměrů, které předznamenala takzvaná „perestrojka“ - přestavba, šířená ze Sovětského svazu. Komunistické společenství v čele s Michaiilem Gorbačovem začalo povolovat otěže moci, což s sebou přinášelo postupnou destabilizaci jednotlivých východoevropských a středoevropských socialistických zemí. V době, kdy u nás probíhala sametová revoluce, už v Polsku vládla Solidarita, v Německu se bourala berlínská zeď a v Maďarsku a Bulharsku probíhaly demonstrace. (www.totalita.cz) Pomalu se začínala rozpadat Jugoslávie. Jediné dva komunistické režimy, které ještě celkem pevně držely otěže ve svých rukou, byly v Rumunsku a v Československu.

Vysokoškoláci, nabití touhou něco změnit, začali provozovat zájmové činnosti, které sice byly režimem schvalované, protože v mnoha případech vznikaly ze spolupráce s SSM, ale režim neschvalovaly. Svobodné myšlení a vlastní úsudek se tak po dlouhých dvaceti letech normalizace začaly dostávat na povrch. *„Možnosti a příležitosti k různým formám mimoškolní činnosti, které byly v době střední školy spíše pasivně přijímané - jako zdroje a prameny informací a poznatků - se začaly měnit také kvalitativně. Mladí lidé se snažili brát svůj osud do vlastních rukou; přestávali být pouze konzumenty a stále častěji různé akce sami organizovali, stále intenzivněji se snažili různými formami působit na své okolí.“* (Otáhal, Vaněk 1999, s. 133)

Studenti tedy začali využívat SSM jako platformu pro legalizaci rockových či folkových koncertů či studentských časopisů. To s sebou neslo mnohá úskalí, neb komunikace se svazáky ze SSM nebyla vždy jednoduchá. Je ovšem nutné říci, že

tehdejší studenti neměli moc na výběr, jak později shrnul Martin Mejstřík, vydavatel studentského časopisu Kavárna A.F.F.A. „...budeme to vydávat svobodně, bez nějaké cenzury, nicméně ilegálně, nebo zkusíme navštívit zdejší SSM a zkusíme jim to nabídnout jako projekt.“ (Otáhal, Vaněk 1999, s. 133)

Právě Martin Mejstřík, který založil studentský časopis na pražské DAMU už v roce 1987, se později stal jednou z hlavních postav studentského stávkového hnutí a vlastně i celé revoluce. Kavárna A.F.F.A. byla orientována především na kulturní oblast, i když v pozdějších číslech se mnohdy objevovala i ekologická tematika a snaha o společenská a politická témata. „V roce 1989 byla jednoznačně nejpopulárnějším studentským časopisem v Praze, její význam daleko přesáhl zdi akademie. Četli ji profesori, odebírali ji mnozí mimo akademickou obec i mimo Prahu.“ (Mejstřík 2010, s. 246)

Její největší přínos ovšem vidím v tom, že podnítila vznik nových časopisů. Její vydavatelé totiž dostali zákaz distribuce na ostatní školy.

Na uměleckoprůmyslové škole tak začal vycházet časopis Šum, zaměřený především na umění a již v roce 1987 začali studenti třetího ročníku lékařské fakulty vydávat časopis EM. „Časopis začal samozřejmě zcela nevinně, že se kamarádi rozhodli, že budou někde psát drby o našich spolužácích, a každý tam chtěl psát o tom, co ho zajímalo. Šéfredaktor poslouchal hudbu, kolega Martin Váha hrál basketbal, tak psal o sportu, Michal Rosický dělal závodně tanec, tak psal o mistrovství republiky v tomto oboru...každý si tam psal, co ho zajímalo.“ (Otáhal, Vaněk 1999, s. 134) Na postupný společenský vývoj pak reagoval i časopis, a tak se v něm stále častěji začala objevovat politická tematika.

Vzhledem k ohromnému rozmachu studentských časopisů musela vzniknout zastřešující organizace, takže na počátku roku 1989 vzniklo Studentské tiskové a informační středisko (STIS) - „...jehož posláním je dle ustanovení: soustředování VŠ časopisů (bulletinů, občasníků etc.), jejich archivace, rozšíření informovanosti o dění mezi vysokoškoláky, zřízení čítárny VŠ časopisů...“ (Mejstřík 2010, s. 222) Všechny tyto aktivity probíhaly pod patronátem SSM. Přesto již bylo jasně patrné, že studenti jsou s aktuální situací nespokojeni, což vyvrcholilo událostmi takzvaného Palachova týdne, když byli v lednu 1989 studenti při demonstracích proti režimu rozehnáni silou. Právě studentské časopisy, jako Kavárna A.F.F.A. nebo EM 89 pomáhaly při šíření informací a zároveň i nespokojenosti s režimem.

Veškeré dění vyvrcholilo 17. listopadu 1989. „*S nápadem uspořádat 17. listopadu 1989 vzpomínkovou akci u příležitosti 50. výročí úmrtí studenta Jana Opletala, který 15. listopadu 1939 podlehl následkům tvrdého potlačení studentské demonstrace nacisty, přišli v září 1989 pražští nezávislí vysokoškoláci. Protože tušili, že státní orgány v napjaté společenské atmosféře roku 1989 nebudou chtít o veřejném studentském shromáždění ani slyšet, spojili se nad její organizací s Městskou vysokoškolskou radou SSM.*“

(http://www.totalita.cz/1989/1989_1117_dem_02.php)

Většina časopisů sdružených pod hlavičkou STIS o této akci informovala. Oficiální trasa průvodu vedla z Albertova ke hrobu Karla Hynka Máchy na Slavíně. Tam se uskutečnily projevy řečníků a průvod se dál odebral směrem do centra. Ve Vyšehradské ulici byl zastaven kordonem policistů, pokračoval tedy směrem na nábřeží a u Národního divadla zahnul na Národní třídu. Zde ve večerních hodinách proběhl policejní zásah proti neozbrojenému a relativně bezkonfliktnímu davu, který skandoval slavné „Máme holé ruce!“. K tomuto zásahu došlo i přes údajný zákaz, vydaný samotným tajemníkem ÚV KSČ. „*Proto jsem důrazně upozornil ministra Kincla, že je třeba dodržet rozhodnutí předsednictva ÚV KSČ, že proti studentům nesmí být příslušníky SNB použito žádné násilí.*“ (Spáčil, Sýs[Jakš] 2009, s. 63)

Na zcela nepřiměřený zákrok, bezprostředně po jeho uskutečnění, reagovali studenti uměleckých škol vyhlášením stávkou. To záhy vedlo k aktivizaci umělců a jejich podporu studentům. Hned druhý den ráno byla naplánována generální stávka na 27. listopadu 1989. „*Já jsem stál a koukal zpátky k Máji, nevěřil jsem vlastním očím, protože jsem to fakt nečekal, a teď jsme tam vzadu byli všichni vykulení, a co teď, v takové hrůze, když to takhle postupně jde do takového běsnění, jak se k tomu postavit, přece nepůjdeme v pondělí do školy jako by se nechumelilo. Stane se něco takového a my se budeme tvářit jako nic, zase si půjdeme sednout do kárných komisí a zase budeme hrát v Disku a budeme se tvářit, jako by se nechumelilo, vždyť to přece nejde, vždyť to nepůjde ani spát, natož chodit do školy. Co teď? Tak jsme si řekli, že prostě nebudeme chodit do školy...,že nebudeme chodit do vysokých socialistických škol, a pak jsme si řekli, naopak, my do té školy musíme jít a budeme stávkovat.*“ (Otáhal, Vaněk 1999, s. 161)

Do stávkou se postupně začaly zapojovat všechny vysoké školy v ČSSR. Ještě o víkend tu pražské a zbytek se přidával během týdne. Samovolně a nekontrolovaně začaly na jednotlivých fakultách vznikat takzvané stávkové výbory, které se snažily

koordinovat postup a sjednotit názory všech studentů. Představitelé uměleckých škol vytvořili takzvaný celostátní koordináční stávkový výbor, který měl zastupovat všechny studentské stávkové výbory. (Otáhal, Vaněk 1999)

Události prvních dní po sedmnáctém listopadu se velmi hekticky daly do pohybu a revoluce, překřtěná později západními novináři na „sametovou“, se rozbíhala v režii studentů, herců i disentu. „*Je důležité abyste informace o tom, co chcete, proč to děláte a jaké máte cíle, dostali mezi lidi. Musíte prorazit ven z Prahy. Tohle bude informační válka.*“ (Mejstřík 2009, s. 324) Stávková média, neboli média stávkových výborů sloužila přesně k tomuto účelu. Měla to být zbraň v informační válce, které sváděly nerovný boj s oficiálními médii, tedy ČST, nebo celostátními deníky.

Většina stávkových výborů začala svá média vydávat až s týdenním zpožděním od zlomových událostí. Některé vysoké školy mimo Prahu s touto činností začaly ještě později. Bylo nutné zařídit tisk a distribuci, a to v napjaté situaci nebylo vůbec jednoduché. Stávková média obsahovala hlavně články o aktuálním dění, o jednáních mezi studenty a vládou či disentem. Ke slovu se často dostával humor, objevovaly se články, které by dříve nemohly z politických důvodů vyjít. Často se psalo o autorech dříve zakázaných, představovali se disidenti, hlavně Václav Havel. Docházelo skrze ně k šíření různých studentských projevů či prohlášení. Studentské časopisy, noviny a bulletiny se v době stávky staly velice důležitou spojkou mezi vedením stávkových výborů a jednotlivými studenty či veřejností.

1.1 Souhrn publikovaných poznatků na toto téma

Přesto, že jsem se snažil vypátrat dokumenty či publikace, které se tematikou stávkových médií na Univerzitě Karlově nebo na jakékoliv jiné škole zabývají, nepodařilo se mi najít jediný. Je velmi pravděpodobné, že se touto tematikou nikdo přede mnou nezabýval, a pokud se jí někdo zabýval, své poznatky nepublikoval.

1.2 Abecední seznam jednotlivých médií stávkových výborů UK a médií stávkových výborů jiných vysokých škol doplněný o studentské časopisy podporující stávkující studenty

Čaje o páté

EM89

Informační bulletin

Nezávislí

Plzeňský student

Proto

Přetlak

Reflex

Růžové právo

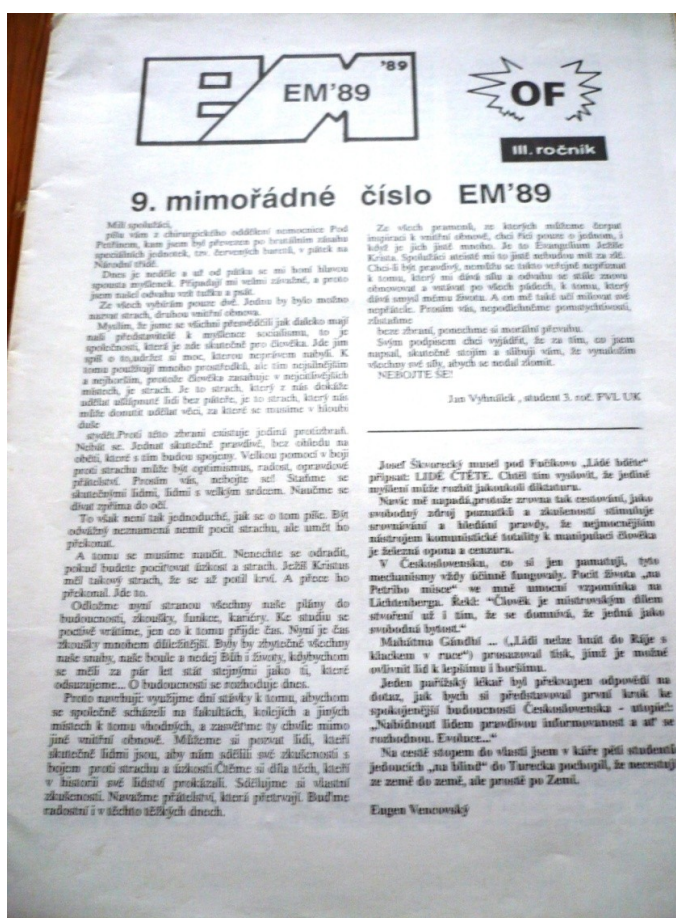
Situace 89

Skoba

2. Rozbor a popis jednotlivých stávkových médií UK a jejich porovnání se stávkovými výbory jiných vysokých škol a oficiálním periodikem (Rudé právo)

2.1 Rozbor obsahu a popis stávkových médií UK

Název periodika	EM 89
Vydavatel	Studenti FVL UK, Stávkový výbor FVL UK
Škola	FVL UK
Období, ve kterém periodikum vycházelo	1987 - nezjištěno
Periodicita	nepravidelná
Rozsah	16 stran
Formát	A4

Obrázek 1, EM 89, 9. mimořádné číslo 1989, s. 1

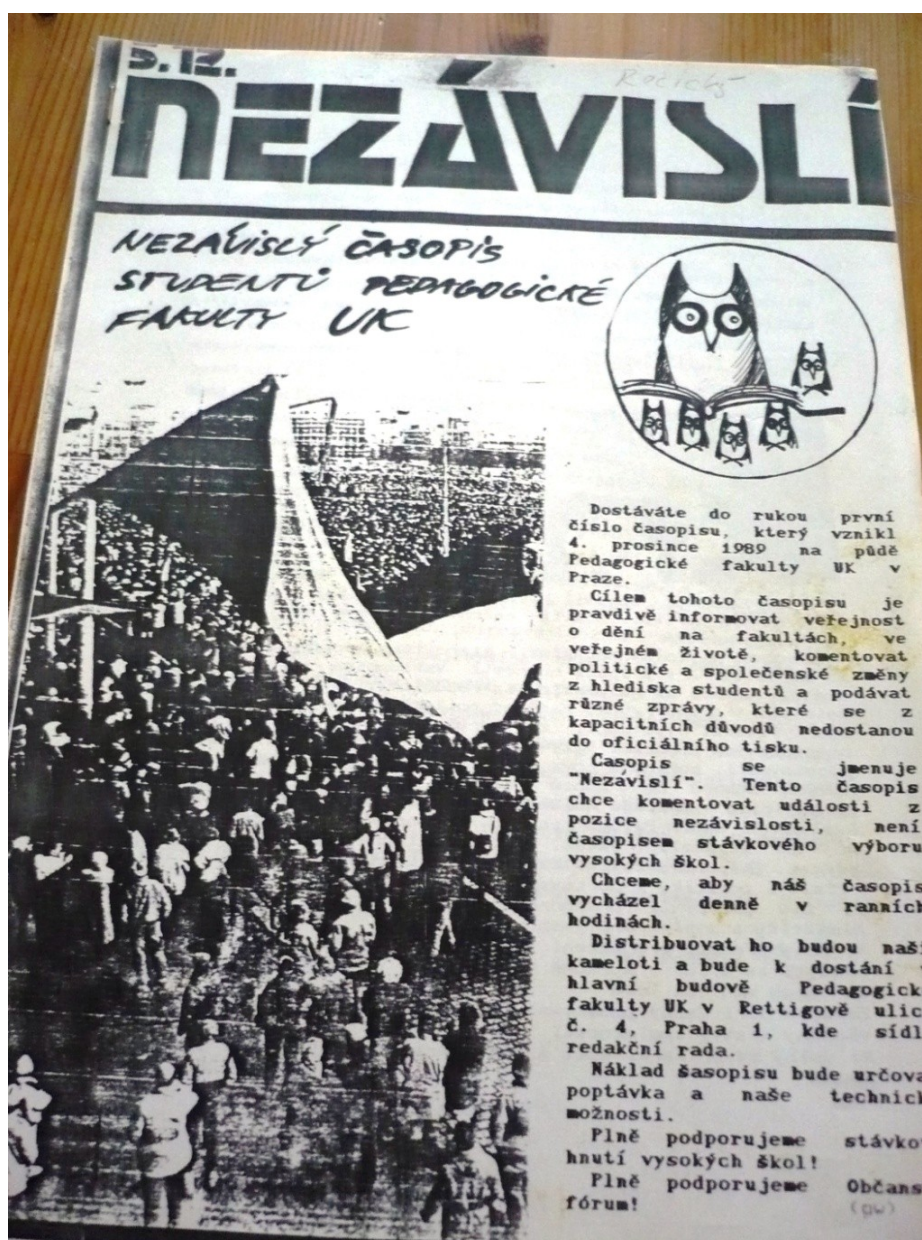
V případě časopisu EM 89 jde o časopis, který vydávali studenti již od roku 1987. Spolu s Kavárnou A.F.F.A. patřil mezi nejznámější a nejpopulárnější studentské časopisy. Vydávali ho studenti Fakulty všeobecného lékařství, dnes tedy 1. lékařské fakulty. V Revoluční době, tedy v období mezi sedmnáctým listopadem a koncem roku 1989 vycházela mimořádná čísla, která vydával Stávkový výbor FVL UK v nákladu 2000 výtisků. Fotografie nejsou používány vůbec, text je přehledně členěn do sloupců a obsah je laděn velmi vážně. Chybí zde vtipy a recese, které se ve větší či menší míře objevují skoro ve všech médiích stávkových výborů.

Přesto, že rozsah zkoumaného materiálu v případě tohoto periodika je velmi malý, lze z něj vyvodit zajímavá fakta. V čísle devátém, ze 13. prosince se na stranách dvě a tři objevuje článek, který svým obsahem a formou musí absolutně zaujmout snad každého. Jmenuje se „Začátek konce“ a popisuje několik dní před sedmnáctým listopadem a několik dní po něm z pohledu jednoho z redaktorů časopisu EM 89. Tato výpověď je skutečně velice emotivní a dokáže každého čtenáře i po více než dvaceti letech vtáhnout do víru listopadových událostí. Lze díky ní pochopit náladu a atmosféru tehdejšího života tak, jak to z výpovědí vytvořených s odstupem několika let (např. jako v knize M. Otáhala a M. Vaňka *Sto studentských revolucí*) už nejde. Pocity a události soboty ihned po incidentu skvěle vystihuje tento úryvek. *„Na Václaváku čtou studenti z DAMU své provolání. Jedno z prvních. Stávka? Tak jo. A pořádná! Teď honem sehnat lidi. Na koleji svítí svíčky, černá plachta se jménem studenta. Později jsou kytky věnovány obětem násilí. Nevím proč, ale telefonuje mi kdekdo, co se prý děje. Ptají se, co mají dělat. Vždyť já to nevím sám. Sežeňte co nejvíc lidí. Pak se to rozjíždí samo. Každý se proměnil. Najednou, stále ještě to nedovedu pochopit. Asi to čekalo na probuzení. Lidi, kteří ještě včera mlčeli a byli zticha, teď vědí, kam jít. A když nevědí, zjistí si to. Fantazie, ale zároveň strach. Co bude v pondělí?“*(EM 89, mimořádné číslo 9, 1989, s. 2)

Další obsah časopisu již takto emotivní není, přesto je zde znát napětí z posledních několika dní. Studenti, autoři, si uvědomují, že čtenáři jsou již zavaleni stále stejnými informacemi a snaží se vypátrat něco nového. Ať už se jedná o informace o různých nezávislých iniciativách v Československu, nebo o velice zajímavý dopis z prosince roku 1947, zveřejněný na straně 13 v devátém mimořádném čísle. Jedná se o korespondenci E.M. Řeháka tehdejšímu ministrovi vnitra, ze které je jasně patrné, že takzvaný Vítězný únor byl plánován již delší dobu, a to nejen KSČ, ale i dalšími

nepřáteli poválečného režimu v Československu i v zahraničí. Takovouto informaci by si pravděpodobně ještě několik dní před sedmnáctým listopadem nedovolil otisknout vůbec nikdo, proto svědčí o nadšení a zároveň velkých nadějích tehdejších studentů. Nikdo si již nepřipouštěl, že by demokratické hnutí nedokázalo zvítězit.

Název periodika	Nezávislí
Vydavatel	Studenti PedF UK
Škola	PedF UK
Období, ve kterém periodikum vycházelo	5.12.1989 - nezjištěno
Periodicita	Denní
Rozsah	8 stran
Formát	A4

Obrázek 2, Nezávislí, 5.12. 1989, s.1

Časopis Nezávislí vznikl na půdě Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy 4. prosince. První číslo pak bylo vydáno pátého prosince. Jedná se o časopis, který nebyl vázán na stávkový výbor, vydávali ho ovšem stávkující studenti Pedagogické fakulty. Jeho cílem bylo: „...pravdivě informovat veřejnost o dění na fakultách, ve veřejném životě, komentovat politické a společenské změny z hlediska studentů a podávat různé zprávy, které se z kapacitních důvodů nedostanou do oficiálního tisku.“ (Nezávislí, 5.12. 1989, s. 1)

Tento časopis vycházel denně v rozsahu osmi stran. Co se týče grafického zpracování, tak lze říci, že je srovnatelné s ostatními časopisy. Pouze první číslo je poněkud chudší, kvůli chybějícím fotografiím. V dalších číslech již jsou fotografie četné, text je dobře členěn a zvláště logo časopisu je v kontextu ostatních časopisů velmi povedené. Objevují se také kreslené vtipy od pánů Vladimíra Renčina a Vladimíra Jiráňka.

Obsahově časopis Nezávislí příliš nevybočuje z řady časopisů stávkových výborů, a to i přes to, že je na stávkovém výboru pedagogické fakulty nezávislý. Například první číslo přináší rozsáhlou reportáž z dění na Václavském náměstí v předchozím dni, následovanou výzvou k zakládání Občanských fór směrem k občanům. Velmi zajímavý je pak článek, který shrnuje reakce jednotlivých fakult na jmenování nové vlády. Toto jmenování se uskutečnilo 3. prosince a nesetkalo se u studentů ani u širší veřejnosti s podporou. „*Prezident republiky jmenoval novou federální vládu. Pod vedením Ladislava Adamce má celkem 20 členů, z toho 15 členů KSČ. OF i VPN tuto vládu odmítlo.*“ (www.totalita.cz/1989/1989_12_udal.php) Například studenti fakulty elektrotechnické na ČVUT teprve v reakci na tento krok zahájili okupační stávku.

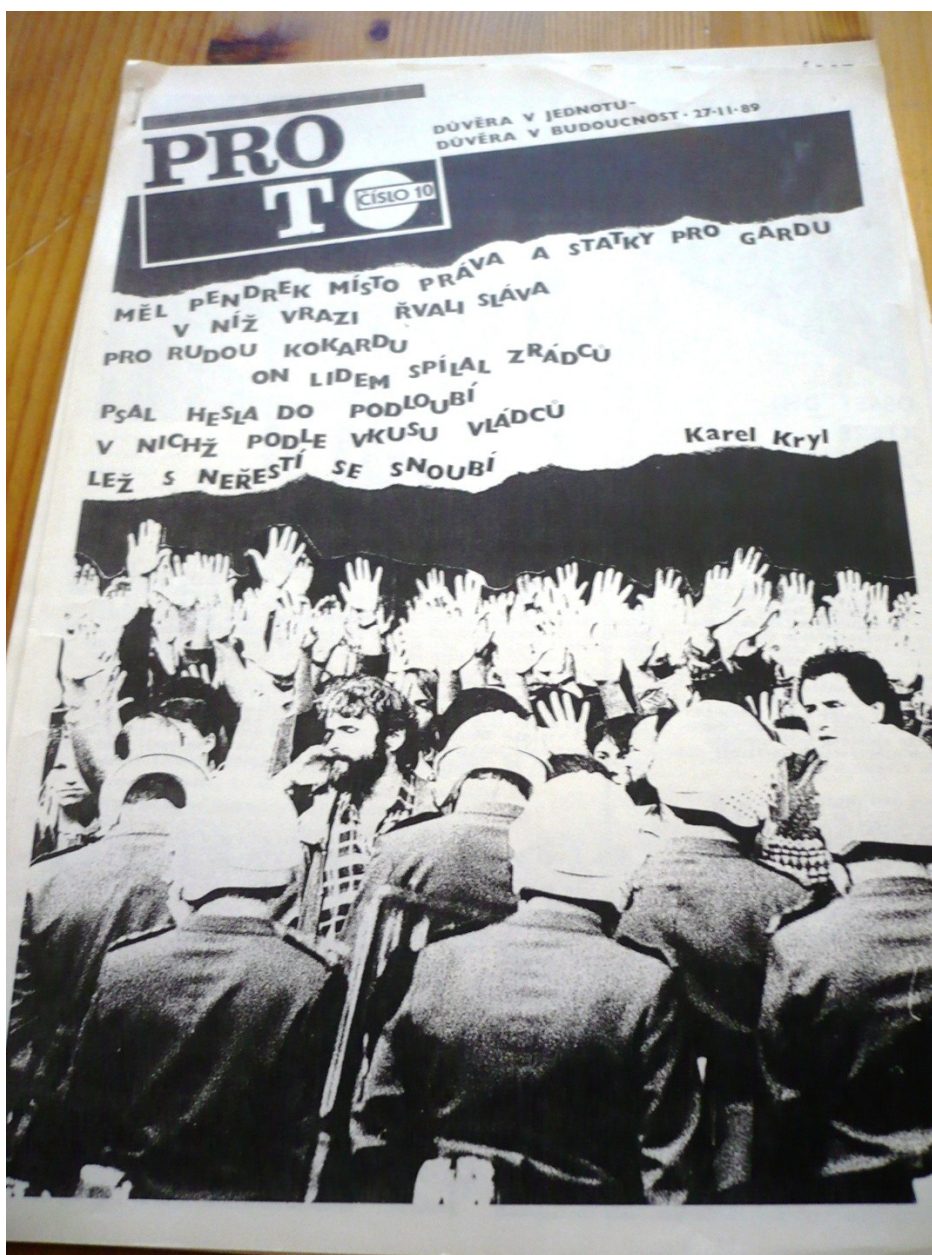
V dalších dnech se studenti pedagogické fakulty obrací i k problémům ryze fakultním. Samozřejmě, že tato témata mají souvislost s nadcházejícími politickými změnami, ale přímo se jich netýkají. V čísle ze středy 6. prosince je například článek o roztržitosti kapacit na pedagogické fakultě a o problémech, která tato roztržitost přináší. Velmi zajímavým tématem je také článek o aktivitách provokatérů, lidí, kteří lepili plakáty proti studentské stávce, občanskému fóru a celému demokratickému hnutí. Tomuto tématu bylo věnováno mnoho prostoru; po Praze totiž byly šířeny materiály, například básničky, které měly studenty očerňovat v očích veřejnosti. Autoři časopisu na tyto podněty velmi hravě reagovali a okamžitě připojili i báseň jako odpověď (Nezávislí, 6.12.1989, s. 6). O závažnosti tohoto tématu pro studenty svědčí i jeho

výskyt i v dalších číslech časopisu. Půl strany je mu věnováno hned 7. 12., ale je zmiňováno i v dalších číslech.

Je třeba dodat, že ze stránek časopisu dýchá na čtenáře nadšení stávkujících studentů a jejich odhodlání k pokračování započaté práce. S tím, jak bylo každým dnem více jasné, že demokracie zvítězí, se měnily i priority studentů. Zatímco v prvních číslech reagovali na domácí události posledních několika dní a snažili se ovlivnit veřejné mínění, 11. prosince již věnovali dvě stránky komentáři aktuální situace v Rumunsku, převzatém z časopisu Svědectví. Přitom masové nepokoje v této zemi začaly až 17. prosince. (www.totalita.cz) Tento článek odsunul do pozadí i informace o nově vzniklé vládě. Právě 11. prosince také vyšel článek zabývající se návrhem studentů na změny na půdě vysokých škol, který považuji za obzvláště zajímavý, protože ukazuje na problémy, které tehdy studenty na školách trápily. *„V posledních dnech se uskutečňují dalekosáhlé změny v nejrůznějších strukturách naší společnosti. Všem je nám zajisté jasné, že tyto změny jsou pozitivní a bylo by absurdní se domnívat, že vysoké školství jimi zůstane nedotčeno.“* (Nezávislí, 11.12. s.6)

Dle mnou zjištěných informací na Pedagogické fakultě neexistoval žádný časopis, který by vydával tamní stávkový výbor. Domnívám se ovšem, že „Nezávislí“, ho dokázali zcela nahradit.

Název periodika	Proto
Vydavatel	FV SSM FŽ UK,
Škola	FŽ UK
Období, ve kterém periodikum vycházelo	1988 - nezjištěno
Periodicita	nepravidelná
Rozsah	8 stran
Formát	A4

Obrázek 3, Proto, číslo 10, 1989, s. 1

Proto je časopis s podobnou historií, jako má například EM 89. Vycházel na fakultě žurnalistiky a to od roku 1988, i když ne vždy to bylo zcela oficiální. Nakonec se podařilo dojednat spolupráci se SSM, a tak tento studentský plátek vydával fakultní výbor SSM. To platilo i pro čísla, která vycházela během Sametové revoluce. Fakulta žurnalistiky tak byla spolu s Pedagogickou fakultou bez svého vlastního stávkového média. I v tomto případě ovšem platí, že tuto úlohu zastupoval jiný časopis - Proto.

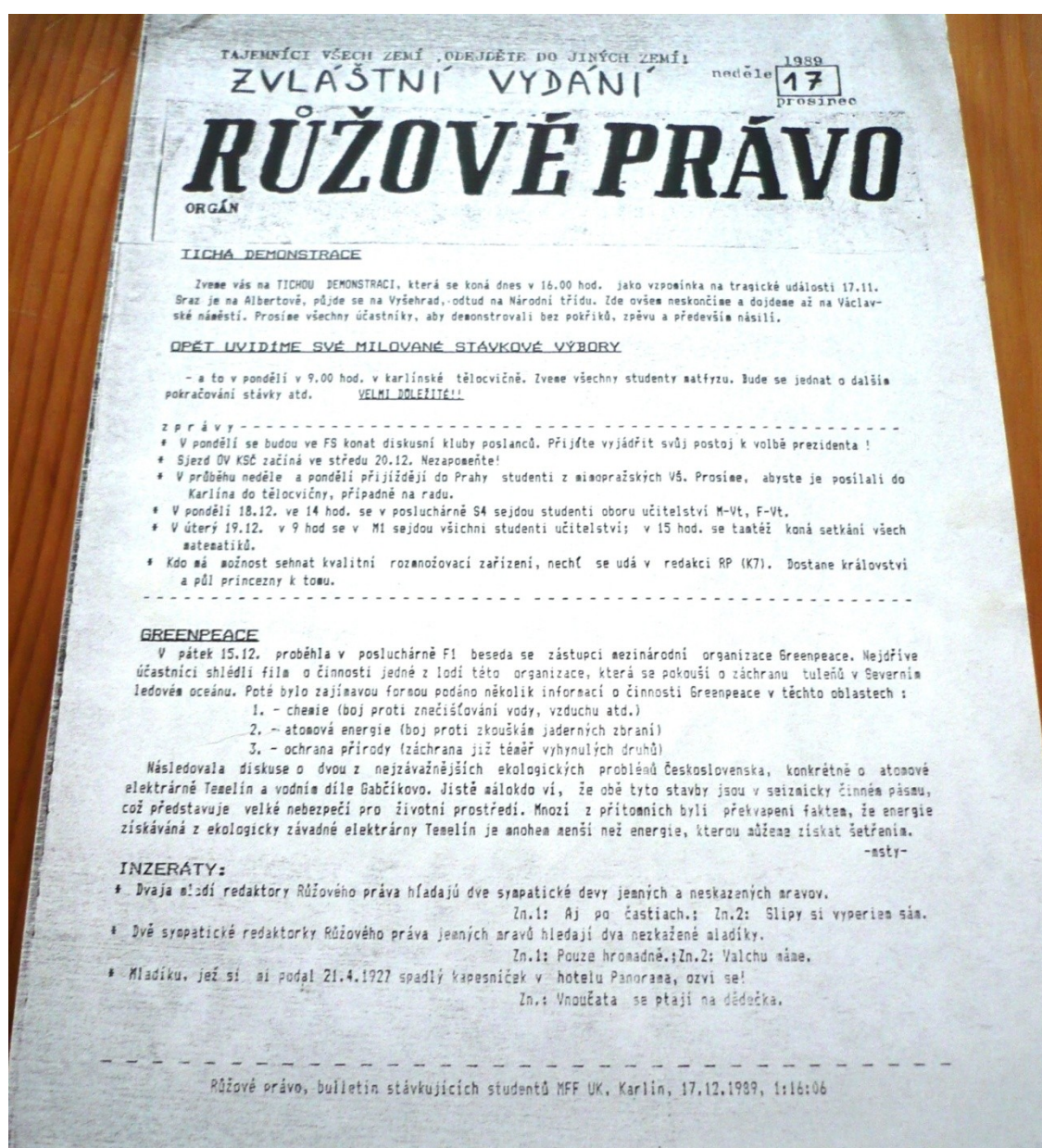
Vyznačuje se velmi dobrou grafickou úpravou, což přisuzuji zaměření školy. Je logické, že studenti žurnalistiky by si měli s vydáváním časopisu poradit, a tak se také stalo. Nebojím se tedy označit Proto za nejprofesionálnější ze zkoumaných médií.

Číslo 10 z roku 1989 je jediným zkoumaným číslem, bohužel se mi žádné jiné z daného období nepodařilo získat. Je výjimečné tím, že vyšlo 27. listopadu v den generální stávky. Hned na titulní straně je kromě fotografie z Národní třídy i část textu Karla Kryla k písni Divný kníže: „*Měl pendrek místo práva a statky pro gardu, v níž vrazi řvali sláva, pro rudou kokardu. On lidem spílal zrádců, psal hesla do podloubí, v nichž podle vkusu vládců, lež s neřestí se snoubí.*“ (Proto, 27.11.1989, s. 1) I přesto, že je písnička původně z roku 1969, čtenář musel mít pocit, že přesně popisuje události posledních pražských dní.

Hned na straně druhé je pak umístěn krátký článěk, který shrnuje dění posledních deseti dnů. Od napadení studentů na Národní třídě po generální stávku. Studentům se podařilo zachytit několik paradoxů, například proměnu Václava Havla z buřiče a ničitele republiky, v člověka, který veřejně mluví za masy obyvatelstva v rozhlase i televizi. To vše se stalo během několika málo dnů. Toto číslo obsahuje také krátký rozhovor s Františkem kardinálem Tomáškem, který demokratizační snahy absolutně podporoval. Dochází zde pak se srovnání událostí Pražského jara 1968 a „Pražského podzimu 1989“, jak studenti nazývali listopadové změny.

Celý časopis vyzařuje nadšením a chutí do boje s aktuální politickou mocí. Několikrát je zde zmíněna podpora Václavu Havlovi a Občanskému fóru, studenti se snaží aktivizovat společnost a ukázat jí, že „ledy“ se opravdu pohnou. Svým obsahem a zaměřením se tak časopis Proto nikterak neliší od časopisů stávkových výborů, které fungovaly na jiných fakultách.

Název periodika	Růžové právo
Vydavatel	Stávkový výbor MFF UK
Škola	MFF UK
Období, ve kterém periodikum vycházelo	Prosinec 1989
Periodicita	Denní
Rozsah	6 stran
Formát	A4

Obrázek 4, Růžové právo, 17.12. 1989, s. 1

Růžové právo - bulletin stávkujících studentů Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy s podtitulem „Orgán, Tajemníci všech zemí, odejděte do jiných zemí“, vycházel pravděpodobně během prosince 1989. Podařilo se mi dohledat pět kompletních čísel od 8. prosince do 22. prosince. Z nalezených výtisků vyplývá, že Růžové právo vycházelo jako deník.

Tento bulletin je zcela bez fotografií, tištěn ve formátu A4 s rozsahem 6 stran. Růžové právo je, jak již z názvu a podtitulu vyplývá, časopisem humorným, mnohdy recesistickým se snahou o nadhled a vtípnost. Zpracování možná není na takové úrovni jako u časopisů některých humanitních fakult, přesto se domnívám, že svému účelu více než dobře posloužilo. Kvalita tisku není příliš dobrá a některé články jsou špatně čitelné.

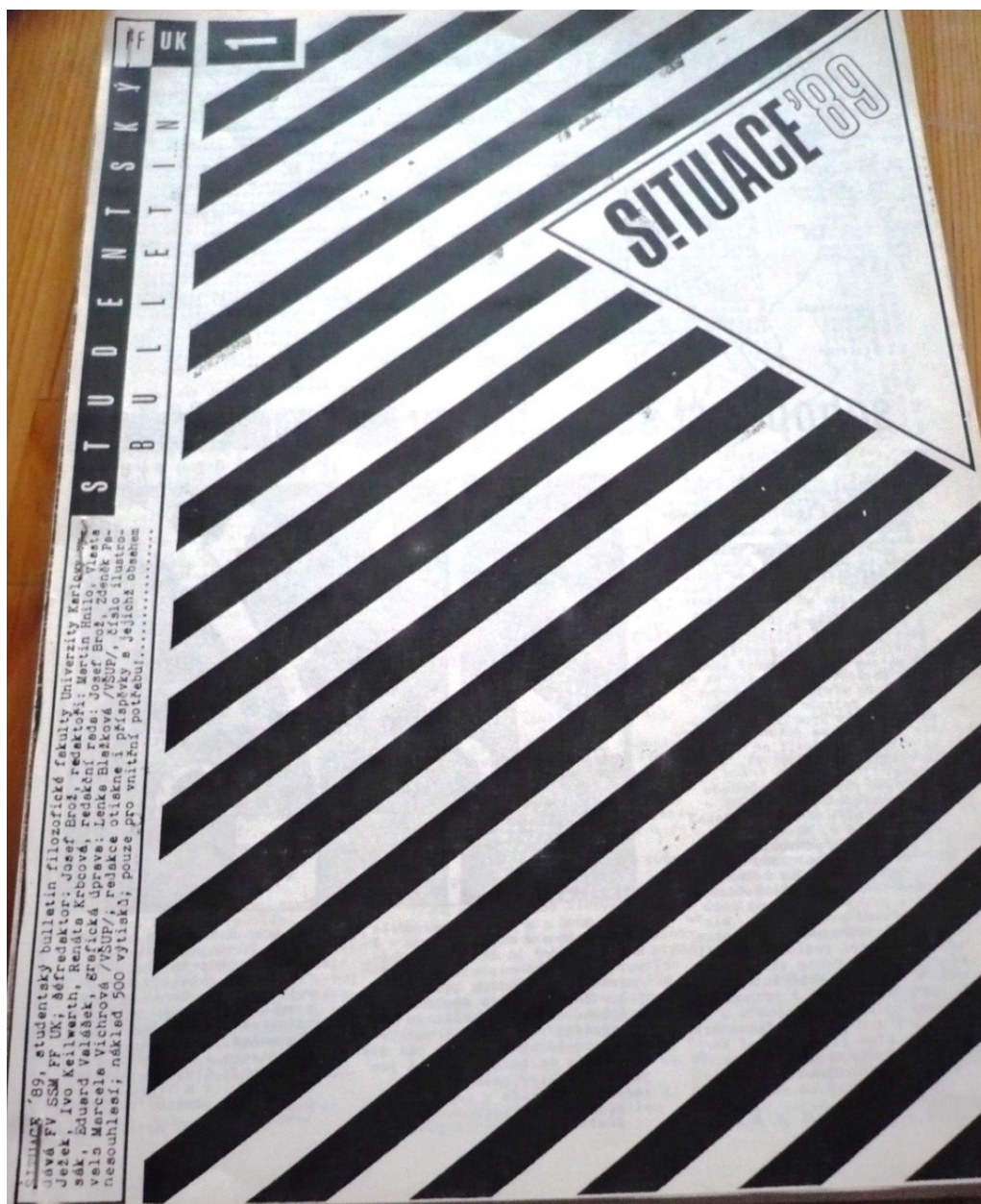
Co se obsahu týče, jedná se spíše o kratší příspěvky s aktuální tematikou, což odpovídá formátu bulletinu a jeho denní periodicitě. Redaktoři se snaží všechny zprávy podávat humornou či ironickou formou, v každém čísle lze najít i část, jež je myšlena jako absolutní recese. V čísle ze sedmnáctého prosince se například nachází tento inzerát - „*Dvaja mladí redaktori Růžového práva hľadajú dve sympatické devy jasných a nezkazených mravov. Zn.1.:Aj po častiach: Zn.2.: slipy si vyperiem sám.*“ (Růžové právo 17.12.1989, s. 1) Je vidět, že humor studenty z matematicko-fyzikální fakulty neopouštěl ani ve vypjatých revolučních okamžicích.

V tomto periodiku se velmi projevuje problematika velkých fakult, o které mluvil například Marek Benda: „*Na DAMU to měli jednoduché, protože to byla strašně malinká škola, tam se sejt bylo jednoduché. My jsme si vůbec nebyli jisti jestli se nám něco takového (pozn. autora.: Stávka) podaří udělat na těch velkých školách, ale říkali jsme, zkusíme.*“ (Otáhal, Vaněk 1999, s. 219) Pravdou je, že většina studentů, zvláště na velkých fakultách, se stávky účastnila pouze nepřímo. Mnozí odjeli z kolejí za rodiči či na hory a jezdili se pouze ptát, kdy se znovu začne učit, čímž znesnadňovali práci stávkovému výboru. Přesně na tyto studenty apeluje článek z osmnáctého prosince, který zcela výjimečně není ani vtípný, ani ironický, ani recesistický. „*Už od druhého stávkového týdne pocítujeme citelný nedostatok aktivně pracujících lidí. Tento fakt jsme si z prstu nevyucali. Získali jsme ho na základě informací z Troje, Malé Strany i z Karlína. Pouze Karlov si zatím nestěžuje. Celá situace vypadá tak, že stávku drží pouze stávkové výbory a několik věrných. Ti ostatní se buď odjeli rekreovat na hory, nebo přijíždějí každé pondělí zjistit, zda se již vyučuje a v případě záporné odpovědi*

opět opouštějí Prahu.... Potřebujeme znovu Váš elán! Drazí kolegové, potřebujeme Vás všechny!“(Růžové právo 18.12., s. 1)

Studenti také živě komentují prosincové dění v Rumunsku, kde komunistický diktátor Ceausescu tvrdě potlačil prodemokratické demonstrace. V Růžovém právu se tak před Vánoci objevuje hned několik článků s touto tematikou, například reportáž z demonstrace před rumunskou ambasádou a stanovisko koordinačního stávkového výboru k oněm událostem. Dvacátého druhého prosince se zprávy z Rumunska důrazně podepisují na jinak velmi optimistickém a nadějeplném přání hezkých Vánočních svátků.

Název periodika	Situace 89
Vydavatel	FV SSM na FF UK, Stávkový výbor FF UK
Škola	FF UK
Období, ve kterém periodikum vycházelo	1989
Periodicita	Čtvrtletní + mimořádná čísla
Rozsah	Různý, okolo 30 s.
Formát	A4

Obrázek 5, Situace 89, číslo 1, 1989, s. 1

Jedná se o studentský bulletin filozofické fakulty Univerzity Karlovy, který vydával fakulní výbor SSM v nákladu 500 kusů pod hlavičkou STIS. Vycházel jednou za čtvrt roku a obsahoval eseje, ankety či informační články o dění na fakultě, o kulturních akcích a o jiných aktuálních tématech. V roce 1989 vyšla dvě běžná čísla o třiceti stranách. Třetí číslo pak bylo mimořádné. Vyšlo v reakci na brutální policejní zásah na Národní třídě, který se uskutečnil 17. listopadu 1989 a na události, které ho těsně následovaly. Jeho vydávání převzal stávkový výbor FF UK, který vydal minimálně dvě mimořádná čísla (další se mi nepodařilo dohledat). První z nich je z 25. listopadu a u druhého bohužel chybí datum. Z článků ovšem vyplývá, že mohlo vyjít nejdříve 13. prosince.

Situace 89 je černobílá, ve formátu A4. Hojně využívá fotek, někdy i přes celou stranu, zvláště v čísle 3. Grafické řešení není zrovna šťastné. Patrně díky ztíženým podmínkám nejsou texty členěny do sloupců, což ubírá na celkové grafické kvalitě a na čitelnosti. Je vidět, že číslo tři je dělané „na koleni“. Chybí zde řádná skladba, texty nejsou členěny, fotografie jsou na stranách samostatně.

Číslo tři, neboli první mimořádné číslo, má sedmáct stran. Hned v úvodu je článek s názvem „Hranice padly“, který trefně reaguje na události posledních dní. *„Studentská krev prolitá 17. listopadu 1989 rozrušila zdánlivě neotřesitelnou pevnost hraničních zdí a plotů. Zdí a plotů složených z bezduchých frází, nicneřikajících pouček, polopравd a lží.“* (Situace 89, 1989 3, s. 1) Následuje část textu Josefa Tischnera na téma „Solidarita“. Dále je zde poděkování všem občanům za podporu studentského stávkového hnutí, ať už materiální, které dle textu nebylo málo, tak psychickou. Děkují také za podporu generální stávky. Zbytek časopisu je věnován rozboru situace od sedmáctého až do dvacátého čtvrtého listopadu, a to den po dni. Nabízí také svědecké výpovědi účastníků páteční demonstrace. Snaží se o objektivní informace, kriticky se vyjadřuje k vysílání Československého rozhlasu, které o událostech informuje pouze velmi zkresleně. Zajímavé je také používání výrazu „Něžná revoluce“, který upadl v zapomnění.

Druhé mimořádné číslo Situace 89 je již mnohem lépe připraveno. Má třicet pět stran. S nadpisy i fotografiemi se pracuje mnohem obratněji a časopis působí profesionálněji. Obsahuje poctu zemřelému básníku Janu Skácelovi, rozsáhlý článek o Janu Palachovi či rozhovor s Pavlem Landovským. Informuje například o založení Občanského fóra na fakultě, ohlíží se do budoucnosti a ptá se svých čtenářů „Co bude dál?“. Rozdíl mezi prvním a druhým mimořádným číslem je opravdu veliký. Zatímco

v prvním čísle byla snaha co nejpřesněji informovat o událostech posledních dní a zároveň strhnout čtenáře na svou stranu, ve druhém čísle tento trend vidět není. Práce je profesionálnější a z redaktorů patrně opadla nervozita posledních dní. Odvrací se od dění v centru Prahy, a přináší informace například z ČKD či názor cizinců studujících v metropoli. Události již nekomentuje z pohledu přímého účastníka.

Velmi zajímavý je rozhovor se zpravodajem BBC v Praze, ale i přepis diskuze na téma „Svědění, Morálka, Morální odpovědnost“. Přesně to ilustruje tematickou změnu Situace 89. Již se nezabývá tím, co bylo, ale tím co teprve bude a jak k tomu v novém prostředí přistoupit. Přes to všechno z časopisu dýchá atmosféra nadšení a zápalu pro věc. V případě druhého čísla je cítit, že vycházelo za situace, kdy bylo vítězství zdánlivě na dosah ruky.

2.2 Rozbor obsahu a popis stávkových médií jiných vysokých škol a studentských časopisů podporujících stávkové hnutí

Název periodika	Čaje o páté
Vydavatel	
Škola	
Období, ve kterém periodikum vycházelo	24.11.1989 - prosinec 1989
Periodicita	nepravidelná
Rozsah	4-22 stran
Formát	A4

Obrázek 6, Čaje o páté, číslo 3, 1989, s. 1

„Čaje o páté“ jsou velmi specifickým časopisem. Nejzajímavější na něm je, že nevycházel na území Československa, nýbrž na území Sovětského svazu. Byl totiž určen pro studenty studující v Moskvě. Přesto, že je nevydával žádný studentský stávkový výbor, se studentským stávkovým hnutím časopis velmi těsně spolupracoval a používal ho jako zdroj informací. Jeho redaktoři stáli na straně studentů a jeho cílem bylo na tuto stranu dostat i čtenáře. První číslo vyšlo dvacátého čtvrtého listopadu 1989. Přesto, že se původně mělo jednat spíše o odborný časopis, autoři museli reagovat na situaci, která se po brutálním zásahu na Národní třídě velmi vyhroutil. Bulletin „Čaje o páté“ se stal mostem mezi českými studenty v Moskvě a domácími událostmi, a to především díky rozhovorům, které redakce vedla s předními účastníky pražského dění.

První číslo má pouze čtyři strany, další čísla jich mají více než dvacet. Časopis vycházel ve formátu A4, fotografie jsou využívány spíše méně. Text také není členěn do sloupců, což občas znepříjemňuje čitelnost. S narůstajícím počtem událostí narůstal i rozsah a kvalita zpracování časopisu. Zatímco první číslo má pouze čtyři strany a jeho obsahem je vlastně pouze programové prohlášení vydavatele, další čísla jsou velmi rozsáhlá (alespoň v porovnání s jinými podobnými médii), což přisuzují potřebě informovat Československé studenty co nejobsáhleji, z důvodu nedostatku kvalitních informací z oficiálních zdrojů.

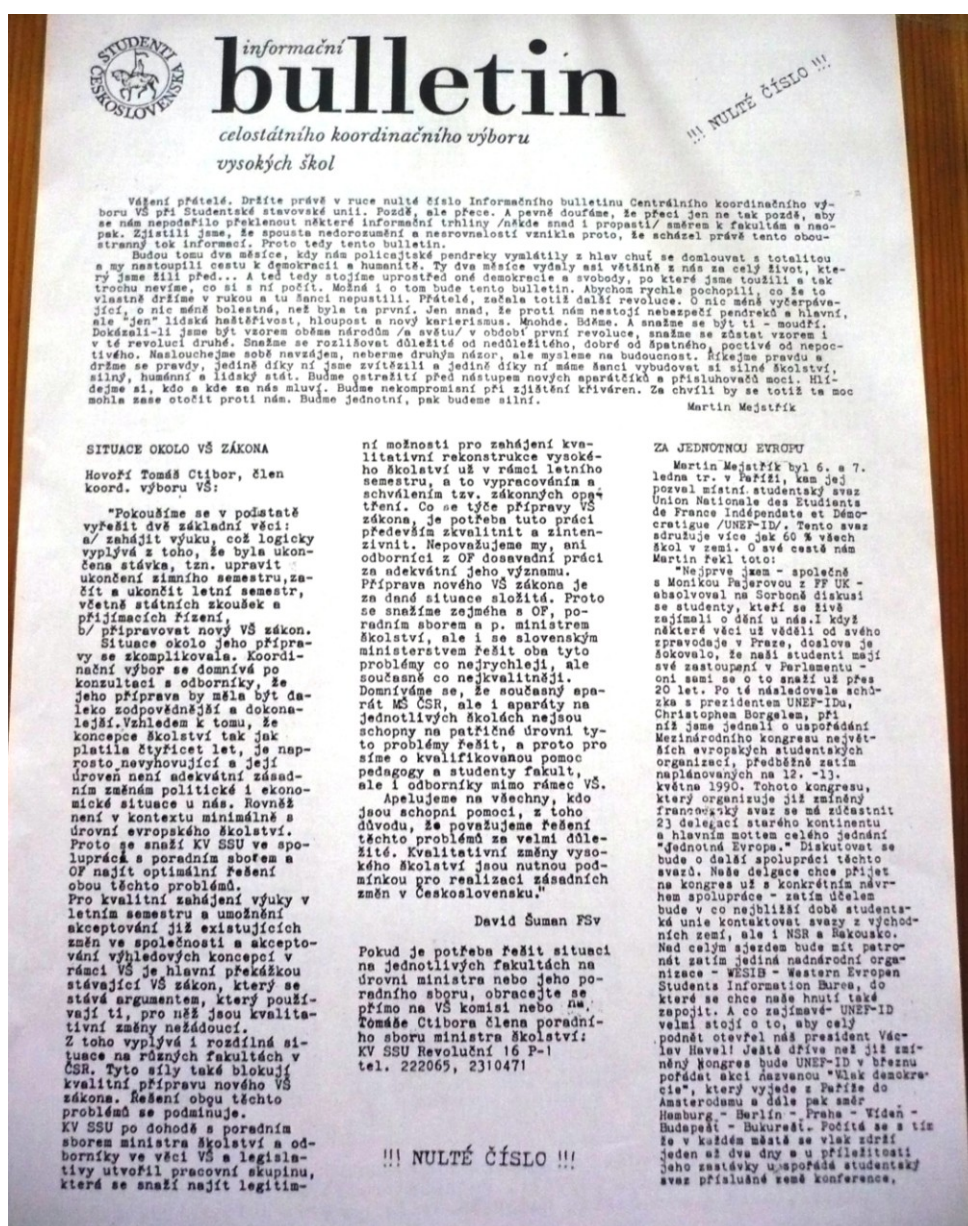
Hned na úvod prvního čísla je umístěný článek, který spolu s osvětlením toho, co čtenář právě drží v ruce, obsahuje i vyjádření k událostem sedmnáctého listopadu. Zde je i upozornění, že se původně mělo jednat o časopis spíše odborný, nikoliv společenský. Pravdou ovšem je, že vydavatelé nezakrývali své politické a společenské názory ani v původní verzi úvodu, jenž je otisknut hned za zmíněným vyjádřením. Přemýšleli nad aktuální problematickou situací. Svědčí o tom zamýšlené programové prohlášení, které autoři sepsali již jedenáctého prosince. *„Jako by Evropou opět procházelo strašidlo! Jedni volají po reformách, druzí po vládě pevné ruky, leč který lektor odmítá otázku v tomto duchu jako provokativní. A v kuloárech se znovu řeší otázka mládeže a jejího radikalismu, její světónázorové orientace a jejích životních hodnot.“* (Čaje o páté, 1, s. 2)

Velmi svobodomyšlné a nesocialistické je celé úvodní programové prohlášení, které je následováno zprávou o založení agentury MOSIA - Moskevské studentské informační agentury. Jejím cílem bylo informovat studenty o dění v Československé vlasti. A to se právě děje hned na dalších řádcích, kde je stručně sepsáno, co se vlastně stalo od sedmnáctého do dvacátého čtvrtého listopadu, kdy první bulletin vyšel.

Druhé číslo je velice rozsáhlé. Je zde velká snaha o poskytnutí co největšího množství informací, hned z počátku časopisu se objevuje rozhovor s aktivistkou Petruškou Šustrovou na téma „Co je vlastně Občanské fórum“. V zápětí je zařazen dlouhý článek o probíhajícím revolučním dění v Praze a jiných českých městech, doplněn o fotografie plakátů na zdech a protestujícího lidu. Druhé číslo obsahuje i rozhovor se synem popraveného tajemníka ÚV KSČ Rudolfem Slánským mladším, který byl signatářem charty 77 a disidentem. Zajímavá jsou také hesla, otištěná různě po okrajích stránek a mezi textem, která vyjadřují aktuální bojovou náladu studentů, např.: „*Na Štěpána bez Štěpána*“, nebo „*Nevěřte novému vedení KSČ*“, či „*Štěpán vydržel, vydržíme taky*“. Tyto a podobné výzvy totiž zaplňovaly ulice a náměstí českých a slovenských měst a tak se je tento časopis snažil přenést až ke vzdáleným studentům v Rusku. Zbytek druhého čísla je tvořen převážně rozhovory s různými aktéry událostí, například s členkou stávkového výboru.

Třetí číslo pokračuje ve stejném stylu. Přináší rozhovory s Ludvíkem Vaculíkem, Václavem Bendou, Pavlem Rychetským, Jiřím Slavičkem a Pavlem Smutným. Všechny jsou na podobná témata, pánové mluví o aktuálních událostech a jejich názoru na pokračující demokratizaci v Československu. Mnohem více je zde řešena grafická úprava. Častěji se objevují fotografie či kreslené vtipy (např. na straně 2). Velký prostor je věnován představení Demokratického fóra komunistů (DFK), organizace, která vznikla v Karlíně mezi mladými zastánci komunismu- tím ovšem nemyslím normalizačního režimu a KSČ. Je nutné si uvědomit, že v roce 1989 většina obyvatel smýšlela levicově a hledala cestu z aktuální situace směrem k sociálnímu státu. Na závěr časopisu je ještě přetištěn leták z pražských ulic, jehož obsahem je platové ohodnocení vedoucích představitelů státu a strany, tak aby si každý mohl představit, jak si soudruzi, vrcholní činitelé, žili.

Název periodika	Informační bulletin
Vydavatel	Celostátní koordinační výbor vysokých škol
Škola	
Období, ve kterém periodikum vycházelo	15.1.1990 - nezjištěno
Periodicita	Pravděpodobně týdenní
Rozsah	2-4 strany
Formát	A4

Obrázek 7, Informační bulletin, číslo 0, 1989, s. 1

Tento bulletin je velmi specifický. Vydával ho celostátní koordinační výbor vysokých škol. Zajímavé je, že s vydáváním začal až po ukončení studentské stávky. Vycházel ve formátu A4, na dvou až čtyřech stranách a nulté číslo vyšlo až 15.1.1990. Jeho úkolem mělo být sjednocení studentů, jejich postojů a jejich informací. Účel bulletinu jasně vymezuje Martin Mejstřík hned v úvodním čísle: *„Držíte právě v ruce první číslo Informačního bulletinu celostátního koordinačního výboru VŠ při studentské stavovské unii. Pozdě, ale přece. A pevně doufáme, že přeci jen ne tak pozdě, aby se nám nepodařilo překlenout některé informační trhliny /někde snad i propasti/ směrem k fakultám a naopak. Zjistili jsme, že spousta nedorozumění a nesrovnalostí vznikla proto, že scházel právě tento oboustranný tok informací. Proto tedy tento bulletin.“* (Informační bulletin, 15.1.1990, s. 1)

Těžko můžeme posoudit, jestli se vytyčený úkol podařilo splnit. K dispozici jsem získal pouze první tři čísla (tedy přesněji čísla 0,1 a 2). Autoři se snažili maximálně využít prostor a všechna tři čísla jsou tak absolutně nabitá informacemi. Je vidět, že stabilizace celkové politické a společenské situace (alespoň oproti předchozím dvěma měsícům), vedla ke změnám na akademické půdě. Studenti již neapelují na společnost, ale spíše do vlastních řad. Nerozebírají zde celospolečenská témata, ale témata, která se týkala výlučně vysokých škol, případně školství a studentů.

Výrazným tématem je například vysokoškolský zákon, jehož reforma se právě připravovala a studenti byli v čele přípravných prací. Tehdejší studenti si dobře uvědomovali, že změny, které chtějí zavést, by měly být kvalitativně na takové výši, aby se do nich nemuselo nejlépe po několik generací zasahovat. *„Koordinační výbor se domnívá po konzultaci s odborníky, že jeho příprava by měla být daleko zodpovědnější a dokonalejší. Vzhledem k tomu, že koncepce školství tak jak platila čtyřicet let, je naprosto nevyhovující a její úroveň není adekvátní zásadním změnám politické i ekonomické situace u nás.“* (Informační bulletin, 15.1.1990, s. 1)

Přístup redakce byl dle výsledného produktu velice profesionální. Články jsou všechny vážně míněné, chybí, u stávkových médií běžné, fotografie a kreslené vtipy. Grafický styl je strohý. Domnívám se, že to přesně koresponduje se zacílením tohoto bulletinu. Jediný náznak ironie lze nalézt v čísle 2, které vyšlo 30. 1. 1990 a je prakticky celé věnované mimořádnému sjezdu SSM. Vyčerpávající, šest stran dlouhá reportáž z této akce nepostrádá vtip a nadhled. Rozpadající se Svaz socialistické mládeže se zmítal v posledních křečích a celý sjezd se nakonec zvrhnul ve frašku o budoucím rozdělení jeho majetku.

Název periodika	Plzeňský Student
Vydavatel	Koordinační stávkový výbor VŠ v Plzni
Škola	ZČU
Období, ve kterém periodikum vycházelo	30.11.1989 - 30.12. 1989
Periodicita	Denní
Rozsah	Dvě strany
Formát	A4

8 10.12.1989
zdarma

PLZEŇSKÝ STUDENT

VYDÁVÁ KOORDINAČNÍ STÁVKOVÝ VÝBOR VŠ

Po osmé na Kampě

V pátek večer, v den devátého výročí úmrtí Johna Lennona, jsme se opět vydali na pražskou Kampu ke Zdi nářků. Mezi půl osmou a sedmou hodinou zde proběhlo setkání lidí, kteří na Johna a hlavně jeho myšlenky nikdy nezapomenou.

Vzpomínkový akt zahájil konferencí-večera a mluvitel Mirového klubu Johna Lennona Heřman Chromý, který připomněl léta dřinimance a útlaku v naší zemi a pozdravil studentům za jejich odvahu a obětivost, kterou "probudil" národ.

První skladbou večera byla Imagine, po níž následovala ještě spousta dalších krásných skladeb především v podání Pepy Nose (na plakátech obléšený Jaroslav Hutka se bohužel nekonal), mezi nimi hlavně publikem důrazně vyžadované skladby Johnovy. Zcela zaplněné Velkopřevorské náměstí (většinou přílehlých ulic) však stýlelo i několik dalších hostů. Václav Petřák ve svém vystoupení označil mládež za předvoj demokracie a žádal, aby se nenechala "opít rohlíkem". Podotkl, že od války musí všichni akompromitovaní a neschopní. Po té bylo přečteno svědectví bývalého pracovníka Tereziánského památníku, pana Josefa Růžičky, který, opíraje se hlavně o výpověď Marie Zápotocké (ženy bývalého prezidenta ČSR), označil Fučíkovu Reportáž za nepravdivou. Dále na shromáždění vystoupil představitel FIDES a přečetl společné poselství Svazu svobodných demokratů a Svazu mladých demokratů. V prohlášení se hovoří o nutnosti společného postupu za společným cílem a zdůrazňuje jediná možná ideologie - ideologie svobody a demokracie. Znovu zde byla vyřčena myšlenka o tom, že malý národ si nemůže uchovat svobodu a identitu v izolaci od států ostatních. Studentka fakulty elektrotechnické upozornila na odvoz dokumentů, který probíhal celý den z budovy ministerstva vnitra. Polská zástupkyně, účastnice události 17. listopadu na Národní třídě, vyjádřila svou velikou radost nad tím, že se Praha opět stala skutečným srdcem Evropy a navrhl, aby se zde příští rok uskutečnil rockový koncert skupin ze socialistických států na podporu svobody, míru a demokracie. Jiří Wolf, Václav Svoboda a Petr Kuneš pak připomněli, že bezpečnost svou brutalitou, bezohlednost a nenávisť předvedla nejenom 17. listopadu a vyprávěl o bezohledném surovém bílém, neproskytnutí lékařské pomoci a dalších repressiích z předcházejícího období. Na závěr si shromáždění společně zazpívali několik Lennonových písní.

Někdy už člověk zapomíná, že má své kousky, aby byl. A když člověk, aby byl, a je tak má být každý, je, a nemá být to, co nemá, jak tomu v minulosti připadalo.

nejednou pořádně úroda. Není to nic divného, právě příšla doba převlékání kůže. Na smůlu však není možné dosti dobře rozoznat, který z nich je obživěním, nebo jen nějaký had s gumou páteří, nebo který má jiné spořádky ježu.

Tak tedy pozor na hady a na převlékání kůže. Je to ošklivá přírodní anomálie, neboť podle kalendáře na to byl čas do 17. listopadu.

František Spurný spisovatel

PÁD V OČÍCH SPOLEČNOSTI

Vidět, jak ten opilý hubub stratil dech a v helmu se pílil vsříc koskám dlužebním. Teď... rozprávku se jako vlna mých trošku se zatřepal a už konstatní má stín.

Nebyl to likar? Ne, jenom zvíře z říše ptáků. Další z těch, co sami chtěli přemoci čas. Kapka červeného vína mu zaschla na zobáku utíkal od všech, však teď je jediním z nás.

Možná se přepnul, když nad mráky chtěl dál a nebo ztratil víru, že ze slunce může pít. Byl na molit z touhy, než křeč schvátla - sval tak teď si stydne, alespoň je klid...

Jaroslav Štěpánek

TVÁŘ A PŘEVLEKÁNÍ KŮŽE

"Ten chlap má buldočí obličej, dívka se směje kočičím úsměvem, někde v řadě stojí zas člověk s prasečím ksichtem a drží za ruku chlapečka s beráncí tvář". Píkájí si lidé a ani netuší, že pán tvorstva, jak se drál po větších živočišné říše nahoru než z posledního výhonku košťatého stromu přírody seskočil, zdědil něco z každého živočišného druhu. Nemá to napsáno jen ve tváři, která dost často bývá věrným odleskem duše, ale je to zároveň obsahem každé jeho buňky dovedně poskládané v menší či větší porci hmoty, mající v sobě osobitý duch. Tak osobitý a jedinečný, že vytváří charakter.

Ať je to pro někoho objevně či nikoli, člověk moudrý uprostřed Evropy konečně pochopil, že je nejen součástí přírody, ale také individualitu drahně let násilně oblékanou do jednotné uniformy.

A tak vedle sebe žijí cynický tygr zabiječ, nenasytné a lenošivé prase, věrný pes, mírumilovný medvídek a všichni se znají a vědí, co od sebe mohou navzájem očekávat. Jenže někde pod nohama se jim tíše plazí had a vzápětí další, až je jich

Normalizační satira

Kdyby se dělal sociologický průzkum, které že to věty užívá člověk český nejvíce, zcela jistě by zvítězily do nekonečna se opakující slogan **ESŠE jedno, pane vrchní**. Toto něžné opeřeké popíchnutí cirhózu a stokilovou nadváhou zatíženého účetního vystihuje mantilitu všelijakých těch Pepků, Frantů a Karlů mnohem více než různé závěry ze schůzí, v nichž pracující diskutovali, zavázali se, uvědomili si, že...

Pivní politika se v minulosti stala součástí života všech občanů, kteří v různé periodicitě navštívávali pohostinská či ostatní pípu vlastních zařízení. V nekonečných debátách se tu rozebíraly problémy, více či méně třífčel bedra jednotlivých spolupráčů či celé naší reálným socialismem zmítané vlasti.

Ale zanechme již těchto pochybných úvah, vyběhněme do ulic a zbožím nepřipravených obchodních domů se skandováním pokřikem **AF žije KSC**, organizátorka revolučního boje!

10. prosinec - Den lidských práv

Obrázek 8, Plzeňský student, 10.12. 1989, s. 1

Plzeňský student začal vycházet až 30.11., tři dny po generální stávce, když většina nejdůležitějších událostí již proběhla. Do té doby vycházel v Plzni list s názvem *Křesadlo*, který se mi bohužel nepodařilo dohledat. Plzeňský student vycházel pravidelně, každý den s výjimkou 25. prosince.

Všechna čísla měla dvě strany a byla ve formátu A4. V hlavičce listu byla vždy podobizna Jana Wericha spolu s citátem: „*Když už člověk jednou je, tak má koukat aby byl. A když kouká aby byl, a je, tak má být to, co je, a nemá být to, co není, jak tomu v mnoha případech je*“ (Jan Werich). Vydával jej koordinační stávkový výbor VŠ v Plzni, ale z obsahu lze vyvodit, že hlavní slovo měli studenti západočeské univerzity. Poslední číslo studenti vydali 30.12. k ukončení stávky.

Celý časopis má převážně informační charakter, hned v úvodním čísle informuje o vstupu plzeňské konzervatoře do stávky, zveřejňuje ankety a rozhovory s běžnými občany. Dále reaguje na dopisy od čtenářů. Situace v Plzni byla velice složitá, tamní Krajský výbor KSČ odmítal velmi dlouho složit funkce a ke studentům se choval velmi nepřátelsky. Přes Občanská fóra, která vznikala na všech pracovištích v kraji, se stále objevovali zarytí komunisté, kteří odmítali pochopit, natož přijmout, nadcházející změny. Z listu je patrné, že studenti si velmi dobře uvědomovali, že v boji za demokratizaci a obrodu společnosti nejsou úplně sami, a snažili se informovat o všech, co je podporují. Rozjíždí se také do podniků všude po kraji, do všech vesnic a osad, aby zde informovali o událostech v Praze, o studentské stávce a o vzniku Občanského fóra. Studenti také společně s Občanským fórem pořádali demonstrace a mítinky na plzeňském Náměstí Republiky.

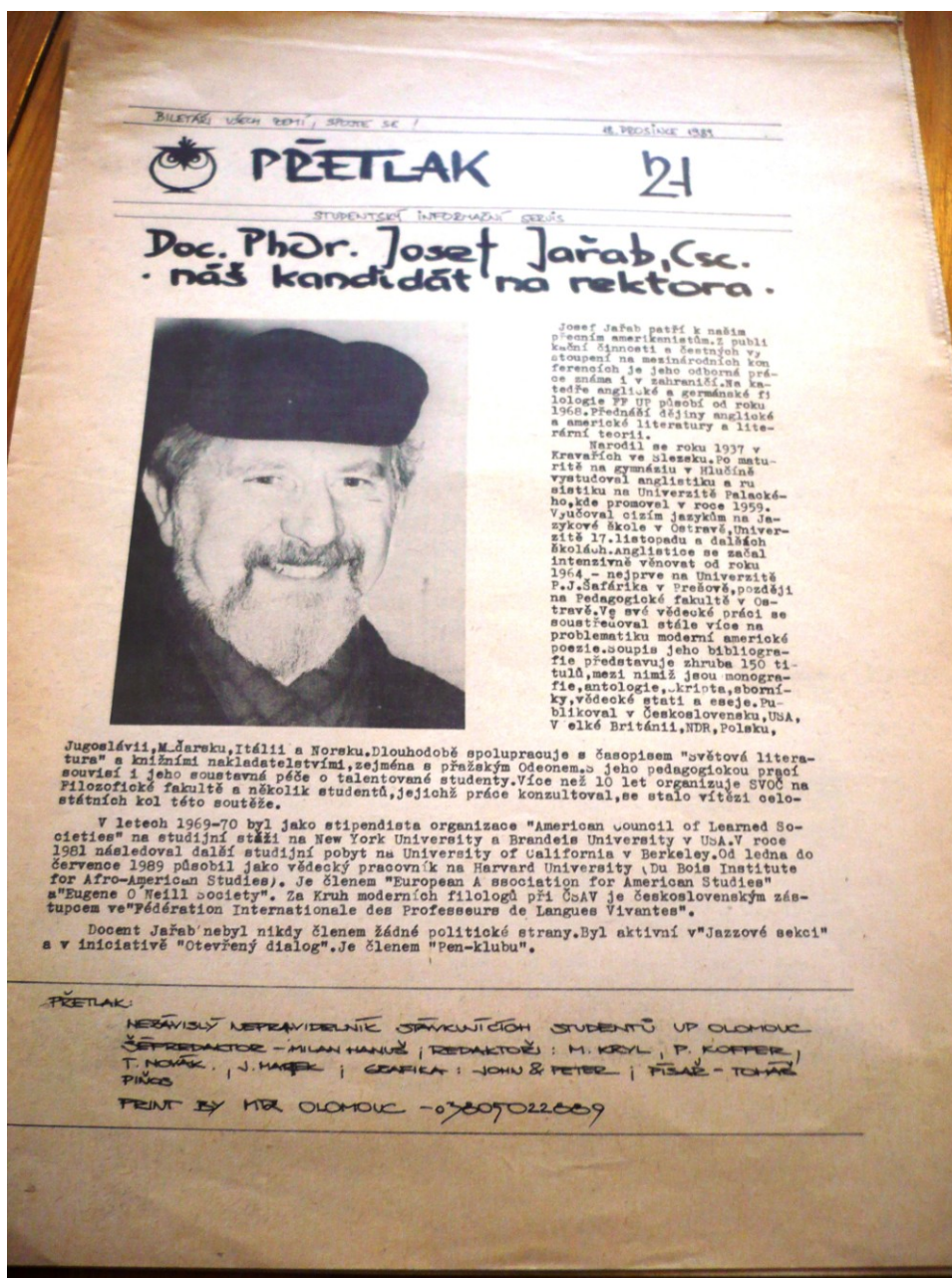
Autoři se snaží dávat v rozhovorech a komunikaci prostor i druhé straně. Hned v prvním čísle se například objevuje anketa, na kterou odpovídá topenář, právnička, ekonom, ale i příslušník Veřejné bezpečnosti či politický pracovník Krajského výboru KSČ. Na druhou stranu studenti velmi apelují na odstoupení celého vedení KV KSČ a velmi kriticky se vyjadřují vůči oficiálním médiím, především vůči *Pravdě* (jejím vydavatelem byl právě KV KSČ), jež ještě v polovině prosince udržovala stále stejnou komunistickou linii, jako celá desetiletí předtím. Je nutné říci, že v momentě, kdy *Pravda* začala uvádět informace, které se pravdě začaly blížit více, snesla se na její redaktory kritika, že zrádně obrací plášť ve chvíli, kdy demokratizační hnutí jasně vítězí.

Dalším významným tématem v Plzeňském studentu je Václav Havel. V prvních číslech se často objevují reakce od čtenářů, které Havla odsuzují. To je patrně dané

komunistickou propagandou, která z dramatika a disidenta udělala démonického rozvraceče republiky. S tím, jak informací o Havlovi přibývalo, ubývalo jeho odpůrců. V čísle desátém z 12. prosince se objevuje krátká zpráva ze shromáždění, které proběhlo den před tím na Náměstí Republiky. Její titulek mluví za vše: „Podpora Havlovi“. V čísle 11 z dalšího dne se již objevuje rozsáhlejší článek, ve kterém studenti vysvětlují, proč podporují právě Havla. Toto téma se objevuje až do ukončení stávky, tedy do dne po zvolení Václava Havla prezidentem Československé socialistické republiky.

Redaktoři se také snažili upozornit na nepolitické problémy. Pod palbou jejich kritiky se ocitla například rekonstrukce budovy KV KSČ, nebo ztracené finance, jenž se údajně vybraly na zlatý poklad republiky v době „Pražského jara“ v roce 1968. 13. prosince se také objevuje článek s požadavkem na zpřístupnění Šumavy široké veřejnosti (do té doby zde vojenské pohraniční pásmo). Na těchto příkladech je dobře vidět, že studenti a redaktoři se snažili o co nejkomplexnější pohled na situaci v západních Čechách.

Název periodika	Přetlak
Vydavatel	Stávkový výbor UP v Olomouci
Škola	UP
Období, ve kterém periodikum vycházelo	nezjištěno
Periodicita	nezjištěno
Rozsah	8 stran
Formát	A4

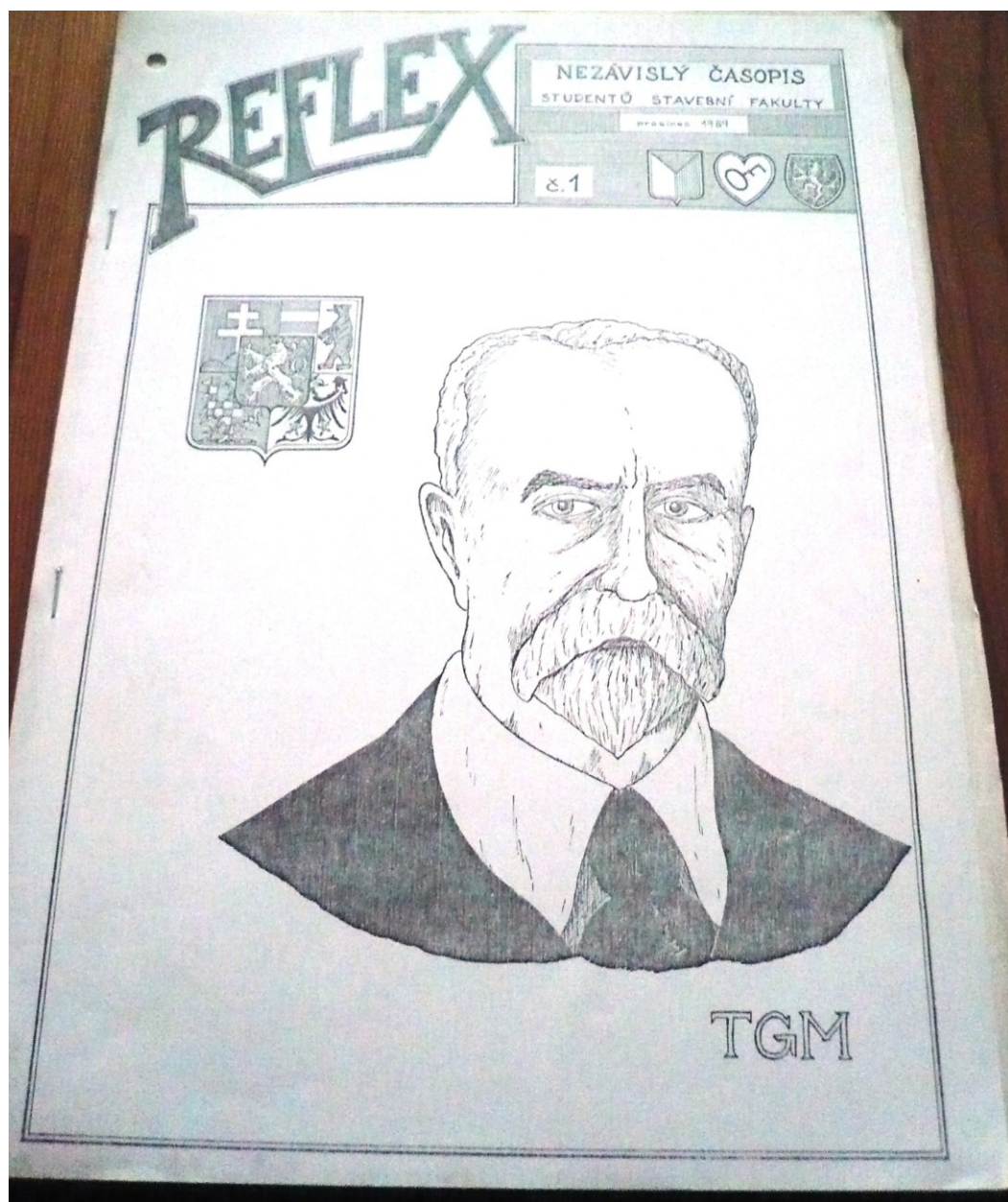
Obrázek 9, Přetlak, 18.12. 1989, s. 1

Přetlak je časopisem stávkujících studentů na UP v Olomouci. Vycházel ve formátu A4 na osmi stranách. Na rozdíl od ostatních posuzovaných médií nebyl sešíván ani lepen, ale skládán. Studenti Univerzity Palackého v Olomouci patrně získali nějaký tiskařský stroj, protože jejich časopis by jinak šel těžko tisknout na cyklostylech a xeroxech. S tímto souvisí i další velká výhoda „Přetlaku“. Je velmi originálně graficky zpracován. Skladba obrázků, fotografií a různých textů působí v mnoha případech vtipně a v šedi ostatních médií je celkem osvěžující. Už podtitul, který se pravidelně měnil, dával jasně najevo, že v Olomouci nejsou žádní „suchaři“: „*Dromedáři všech zemí, spojte se!*“ (Přetlak 16, 1989, s.1), „*Biletáři všech zemí, spojte se!*“ (Přetlak 21, 1989, s. 1).

Ve zkoumaných vydáních se mnohokrát objevily satirické články a kreslené vtipy. Studenti tak vybočují z řady většiny stávkových médií, která s vtipy a satirou pracují spíše okrajově. Naopak v „Přetlaku“ jí věnují mnohdy klíčový prostor. Například v čísle 16. z 13.12. 1989 se na titulní straně objevuje obrázek Sněhurky a sedmi tajemníků, údajných emigrantů z Rumunska, které právě ona pohádková princezna zadržela na hranicích. Stručná zpráva je pak doplněna o formulku „(viz strana 6)“, kde se nachází větička dementující informace ze strany první.

Dalším příkladem ironie a nadhledu pak mohou být i aktuality, poskládané z útržků z novin, včetně různých inzerátů erotických a jiných služeb. Mimo tyto vtipné části se samozřejmě redakce věnovala i tématům všednějším a závažnějším, například volbou prezidenta, či volbami do akademického senátu na univerzitě (těm je věnován značný prostor hlavně v čísle 21.). Ke konci prosince pak hlavním tématem bylo dění v Rumunsku, kde Ceauseskova vláda tvrdě potlačila demonstranty proti režimu. Studenti vyjadřovali demonstrantům podporu a odsuzovali čin diktátora. Překvapením pak byl nedostatek lokálních témat, která se objevovala zcela výjimečně.

Název periodika	Reflex
Vydavatel	Studenti SF ČVUT
Škola	SF ČVUT
Období, ve kterém periodikum vycházelo	listopad-prosinec 1989
Periodicita	nezjištěno
Rozsah	15-20 stran
Formát	A4

Obrázek 10, Reflex, číslo 1, 1989, s. 1

Reflex byl nezávislým časopisem studentů Stavební fakulty ČVUT, který začal vycházet v prosinci roku 1989. Jeho obsah a zaměření bylo o dost jiné, než u stávkových médií té doby. Rozdíl je patrný již u prvního čísla, které je celé naplněno texty, většinou dlouhými úryvky z knih. Studenti vydávali časopis ve formátu A4; byl také velice rozsáhlý, měl kolem dvaceti stran.

Velmi zajímavá je grafická úprava. I když v prvním čísle se objevuje pouze minimalistické pojetí, ve druhém je použit originální hlavičkový papír (což je jediný případ mezi zkoumanými médii). To jistě bylo velmi náročné na provedení a na úpravu. Vzhledem k několika obrázkům, které jsou jasně „rozkostičkované“ a rozpadají se, se domnívám, že studenti Stavební fakulty ČVUT měli k dispozici nějaký počítač, případně velmi pokročilý psací stroj. Tento způsob grafického zpracování je zcela ojedinělý.

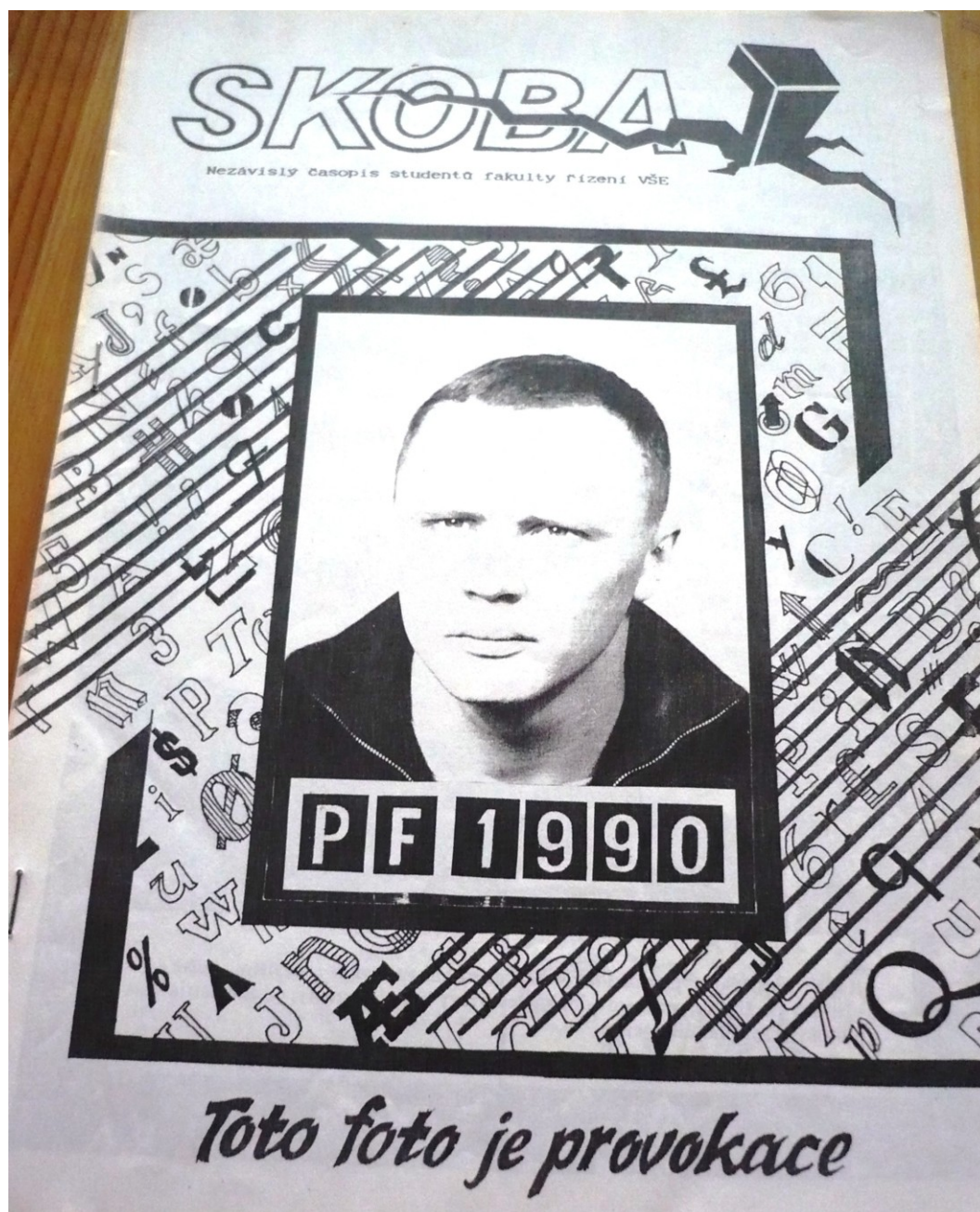
Možná se zde projevilo technické zaměření fakulty, anebo snad touha odlišit se od ostatních časopisů té doby. Každopádně redaktoři „Reflexu“ příliš neagitovali za zdar revoluce, spíše uváděli informace dříve nepublikovatelné. Příkladem může být série přepisů z Orwellovy „Farmy zvířat“, která vycházela na pokračování.

Velmi častým tématem byl T.G. Masaryk, kterému je v prvním čísle věnována titulní strana a několik stran následujících. Studenti tím dávali najevo svou touhu navázat na prvorepublikovou demokratickou tradici. Budoucnost je pro ně patrně velmi důležitým tématem. Svědčí o tom uveřejněný přepis z přednášky Miloše Zemana, tematicky rozdělené na tři části: současný stav naší společnosti, jak k tomu došlo a jak z toho ven. Tato přednáška je velmi zajímavá i když s odstupem času lehce úsměvná. Miloš Zeman již v té době vládl jistému osobitému vyjadřovacímu talentu, který mu mezi čtenáři časopisu určitě vynesl mnoho příznivců. Pro příklad lze uvést tento pozoruhodný úryvek, popisující aktuální situaci: *„Naše vláda by se dala přirovnat k pilotovi, který sedí v padajícím letadle a obleče se do slušivé uniformy a my jsme nadšení, jak mu to sluší. Každý měsíc pádu bude znamenat minimálně jeden rok návratu do klubu vyspělých zemí. Když pilot viděl signalizaci nebezpečí, mlátil do ní pendrekem a pěstmi. Domníval se, že je to řešení.“* (Reflex 1, 1989, s.6)

Velmi často se také redakce zabývá Václavem Havlem. V prvním i druhém čísle je mu věnován významný prostor. V prvním čísle se jedná o článek který ho představuje a je doplněn několika úryvky z jeho děl. V čísle druhém, ve kterém je Havlovi věnována titulní strana, jde o rozsáhlejší text. Studenti se také věnují problémům ryze fakultním, vychází zde i článek který se zabývá aktuálními změnami ve vedení fakulty.

Na závěr druhého čísla se redaktoři rozhodli oživit časopis komiksem o Ferdovi Mravenci, což bylo jistě vítaným zpestřením. Časopis je totiž kromě této vtipné odbočky striktně psán ve velmi věcném a formálním duchu. Na vtipy a ironii zde nezbylo místo.

Název periodika	Skoba
Vydavatel	Studenti FŘ VŠE
Škola	FŘ VŠE
Období, ve kterém periodikum vycházelo	prosinec 1989-únor 1990
Periodicita	nezjištěno
Rozsah	10-16 stran
Formát	A4

Obrázek 11, Skoba, 20.12. 1989, s. 1

Skoba vycházela na Fakultě řízení VŠE pravděpodobně během celého prosince 1989 a její vydávání pokračovalo i v prvních měsících roku 1990. Podařilo se mi získat pouze dvě čísla, a to z 20.12. 1989 a ze 7.2. 1990. Z nich lze vyvodit několik charakteristických rysů tohoto časopisu. Vycházel ve formátu A4 a jeho rozsah pravděpodobně postupem času narůstal. V prvním zkoumaném čísle ze závěru prosince 1989 měl bulletin deset stran. Naproti tomu číslo ze 7.2. je podstatně rozsáhlejší a má stran šestnáct. V obou číslech se objevuje mnoho kreseb a obrázků. Různých kreslených či komiksových vtipů je tu opravdu hodně. Fotografie jsou spíše výjimečné. Text většinou není členěn do sloupců.

Na obou časopisech je vidět velký časový rozdíl mezi jejich vydáním. Ať už se jedná o styl a duch, nebo o volbu témat. Vydání ze 20.12. je stále v revolučním duchu. Ve vyfabulovaném článku informuje o událostech sedmnáctého listopadu, přináší také zajímavý článek o převlékání kabátů některých komunistů. Celý časopis se snaží o vtip, nadhled a značnou ironii, což je znát hlavně v onom vymyšleném článku ze strany 6, kde je podáván zásah na Národní třídě za cvičný zásah. „...ve večerních hodinách nacvičovali ukázněně a metodicky 2 roty pořádkových sil modelovou situaci MS 2108. Cvičení se odehrávalo v prostoru Národní třídy, protože jak známo je tam minimální dopravní ruch. Při metodickém provádění rota B „Příslušníci“ konkrétně zabraňovala rotě A „Výtržníci“ v narušení veřejného pořádku.“ (Skoba, 20.12. 1989, s.6).

Druhé zkoumané číslo časopisu z února roku 1990 přináší mnohem více vážných témat, i když je zde stále znát chuť studentů provokovat a brát věci s humorem. Obsahuje například dva velmi dlouhé články od Ing. Martina Krupky z prognostického ústavu na téma budoucího rozvoje republiky a demokratické společnosti. Dále je zde prosba redakce směřovaná ke čtenářům. Vydavatelé prosí své čtenáře o materiální pomoc. I to ukazuje na změnu nálad ve společnosti a na postupné uklidňování zprvu bouřlivé situace. Zatímco v průběhu prosince se ve většině stávkových médií objevují poděkování za věcné i finanční dary na provoz, zde ve Skobě z počátku února dochází k situaci, že redakce pomalu nemá čím a na co tisknout svůj časopis.

2.3 Porovnání rozsahu a obsahu jednotlivých stávkových médií UK

Zkoumáním prošlo celkem pět stávkových médií vydávaných stávkovými výbory či studenty na jednotlivých fakultách Univerzity Karlovy. Byly to Nezávislí (Pedf UK), Em 89 (FVL UK), Proto (FŽ UK), Růžové Právo (MFF UK) a Situace 89 (FF UK). Všechna zkoumaná média měla mnoho společného a v mnohém se lišila.

Základním rysem všech pěti byla snaha o objektivní obsah. Dnes, s odstupem více než dvaceti let, je sice patrné, že právě studenti se v mnoha případech objektivním informacím bránili a odsuzovali je, na druhou stranu je to pochopitelné. Jednotlivé redakce se snažily svým čtenářům předat aktuální informace o dění na fakultách a v centru Prahy. Samozřejmě že agitovaly za různé věci, například za Občanské fórum, či za Václava Havla, a právě v těchto momentech šla objektivita mnohdy stranou.

Jednotlivé časopisy se nejvíce lišily v pojetí. Některé byly míněné spíše vážně a některé naopak dávaly najevo typický studentský smysl pro humor a recesi. Například „Růžové právo“, časopis vydávaný stávkujícími studenty MFF UK, byl celý založen na ironii a recesi, kterou mnohdy mohl provokovat a odrazovat některé starší, či méně důvtipné občany od svých aktivit. Přesto se domnívám, že právě tato snaha „Růžové právo“ zcela odlišuje od ostatních stávkových médií UK.

Ve všech časopisech se čas od času objevil nějaký kreslený vtip, či krátký komiks glosující aktuální dění. Společným prvkem pak bylo až naivní nadšení pro věc stávky, které je vzhledem k okolnostem zcela pochopitelné. Důvodem, proč vlastně tato média vznikla, byl brutální zásah proti studentům a demonstrantům na Národní třídě, a je nutné si uvědomit, že to byli právě studenti Pražských vysokých škol, kteří byli bití obušky a do kterých se sedmnáctého listopadu na Národní třídě kopalo. Přirozené rozhořčení a frustrace z nastalé situace vedla k záviděníhodné věci: studenti se spojili a řekli si, že se s problematickou situací musí něco dělat. Nelze se pak divit, že právě studenty Karlovy univerzity, nejvíce zastoupené v průvodu, zlákala myšlenka na svobodu. A právě takovýchto myšlenek jsou všechny zkoumané časopisy plné.

Co se týče obsahu, i zde si byly všechny bulletiny stávkových výborů či nezávislých studentů podobné. V prvních dnech po incidentu, v období mezi sedmnáctým listopadem a generální stávkou, přinášely svědectví o dění na Národní třídě. Šlo většinou o rozhovory s přímými účastníky, kteří skončili na policejní stanici

nebo v nemocnici. V těchto dnech byla atmosféra opravdu vypjatá a nálada redaktorů velmi bojovná.

V průběhu celého prosince pak docházelo k větší různorodosti témat. Mnohdy se objevovala témata specifická pro konkrétní fakultu, například spory s profesory či volby do akademického senátu. Velmi oblíbeným tématem byla také volba prezidenta republiky. K tomuto tématu se více či méně vyjadřovala snad všechna stávková média.

Za důležitou taky považuji propagaci Občanského fóra. Domnívám se, že právě různé tiskoviny pocházející od stávkujících studentů stály v prvních, ale i v dalších dnech za rozšířením materiálů o Občanském fóru a za jeho propagací. Většina oficiálních médií té doby považovala disidenty, zakladatele OF, za protistátní živly a o jejich aktivitách informovala zkresleně nebo vůbec. Proto břemeno rozšíření myšlenek tohoto samovolně vznikajícího subjektu padlo na jediná nezávislá média té doby- na média stávkujících studentů.

2.4 Porovnání rozsahu a obsahu stávkových médií UK se stávkovými médii jiných vysokých škol

Pokud budeme srovnávat stávková média Univerzity Karlovy a stávková média jiných vysokých škol, je potřeba rozlišit mezi školami pražskými a těmi mimopražskými. Zatímco v pražských, jakými byly například Skoba (VŠE), nebo Reflex (ČVUT) se obsah v mnohém shodoval s médii z Univerzity Karlovy, v těch mimopražských byla často tematika naprosto odlišná. Je přeci pochopitelné, že „Plzeňský student“ se převážně zabýval děním v plzeňském kraji, i když prostor si v něm našla i jiná témata s celostátním dopadem.

Ohromným problémem, se kterým se mimopražská stávková média zabývala, byla nedostatečná informovanost veřejnosti. Hrozilo, že právě v regionech zaměřených na zemědělství či těžký průmysl nebude možné prosadit myšlenky demokracie a „něžné revoluce“. Komunistům se opíralo o dělnickou třídu a pro studenty bylo klíčové dostat

dělnickou třídu na svou stranu. Zatímco v Praze byli i dělníci v centru dění, o čemž vypovídá slavná návštěva soudruha Štěpána v OKD, v ostatních regionech se informace šířily mnohem pomaleji. Proto taky docházelo k šíření stávkových médií a dalších tiskovin formou takzvaných „spanilých jízd“.

I další ze zkoumaných médií, časopis Čaje o páté, se zaměřoval na oblast, kam informace pronikaly pomaleji nebo vůbec. Když jsem tento časopis objevil, byl jsem ohromně překvapen, že v oné době vzniklo médium, které mělo informovat studenty na zahraniční univerzitě. I když v případě tohoto bulletinu byl výběr témat velmi podobný pražským médiím, jejich podání se v mnohém lišilo. Nejvíce mě ovšem ohromila iniciativa studentů, kteří se na tomto jistě přínosném časopisu dobrovolně podíleli.

Celkově lze říci, že časopisy ostatních vysokých škol se od těch z pražské Karlovy univerzity příliš nelišily. Tematicky si byly velice blízké a i jejich účel byl v podstatě totožný. Pokud porovnám rozsah a zpracování, všechna média byla přibližně na stejné úrovni. Nejvíce mě zaujal Plzeňský student, který vycházel s denní periodicitou a stále přinášel zajímavé informace, a to až do ukončení stávky. Možná je to dáno právě lokálním umístěním a zaměřením bulletinu, neboť na Plzeňsku se někteří komunističtí hodnostáři zoufale drželi u moci i přes pokračující demokratizační hnutí.

2.5 Porovnání obsahu stávkových médií s oficiálním periodikem (Rudé právo)

Když se zamyslíme nad důvodem vzniku médií stávkových výborů, dojde nám, že hlavním důvodem byla neobjektivita oficiálních médií. Právě kvůli nepravdivým informacím, jež zaznívaly z ČT, ČRO i z oficiálních tiskovin, byl tisk periodik, letáků a bulletinů pro studenty nutností. Pokud lze označit některý z deníků tehdejší doby za deník absolutně neobjektivní a mocí kontrolovaný, pak to byl deník Rudé právo. Tím, že jeho vydavatelem byl Ústřední výbor KSČ, tak redaktoři ani neměli jinou možnost. Proto jsem právě tento deník vybral k přímému porovnání se studentskými neoficiálními periodiky té doby. Událostem, které vyprovokoval zásah na Národní třídě, se věnuje po většinou na titulních stranách.

Hned osmnáctého listopadu, den po brutálním útoku na neozbrojené demonstranty, se v Rudém právu objevují informace o proběhnuvší manifestaci. „Na

Albertově v Praze 2 se v šestnáct hodin shromáždilo kolem 15 tisíc studentů pražských vysokých škol, aby zde uctily památku Jana Opletala zavražděného fašisty. Společná akce městské vysokoškolské rady a neorganizovaných studentů měla rozpornou tvář. Ukázala, jak studenti touží hovořit nahlas a otevřeně o svých problémech, že vyžadují rychlejší postup společenských přeměn a také, jak snadno se nechají strhnout k radikalismu. ... Postupně tu převládaly hlasy, které požadovaly, aby se průvod přesunul do středu města. Ve večerních hodinách dav postupoval k Národnímu divadlu a po Národní třídě. K udržení veřejného pořádku v centru města byli povoláni příslušníci veřejné bezpečnosti. Ověřovali totožnost účastníků demonstrace a kolem sta osob bylo předvedeno na místní oddělení VB. Ve 22 hodin byl ve středu města obnoven klid.“ (Rudé právo 1989, 18.11., s. 1)

Není proto udivující, jak na tyto slova zareagovali studenti. Někteří ještě toho večera vstoupili do stávky, další se k nim přidávali během neděle a pondělí. (Otáhal, Vaněk 1999) V období, kdy studenti pomalu začali vymýšlet jak reagovat a jak občany o situaci pravdivě informovat, již Rudé právo psalo o provokacích, a o vzpurných hercích, kteří o víkendu místo hraní informovali diváky o svém stanovisku k událostem 17. listopadu. V tomto duchu zveřejňoval deník i telefonáty do redakce.

V dalších dnech pak bylo postavení novin velmi rozporuplné. Domnívám se, že to bylo způsobeno ohromnými počty demonstrantů v Praze. Kromě toho, že deník neustále nabádal k rozvaze a ukončení nátlakových akcí, přinášel i objektivní zprávy přímo z Václavského náměstí, kde se denně scházelo více než 100 000 lidí. Rudé právo se snažilo hájit názory proletariátu, ale pomalu zjišťovalo, že tyto názory jsou nejednotné. Zatímco soudruh Jakeš přijal ve středu 22.11. delegaci kladenských dělníků, která žádala rázný zásah proti demonstrantům, samotní dělníci se v článku hned vedle této zprávy již tak radikálně nevyjadřují. V mnoha případech dokonce se studenty souhlasí a požadují odpovědnou reakci vůdců KSČ. (Rudé právo, 22.11.1989, s.1)

Přesně v tomto rozporuplném duchu pokračuje Rudé právo každý další den. Na jednu stranu dává jasně najevo, že rozumí důvodům demonstrací a že s nimi vlastně souhlasí, na druhou ovšem přidává, že generální stávka či dokonce změna systému je naprosto nepřijatelná a co víc, že ji většina společnosti rozhodně nechce.

Velký rozdíl mezi Rudým právem a studentskými časopisy je v pohledu na disidenty. Zatímco prakticky všechna studentská média přináší rozhovory s různými členy disentu či zakázanými umělci, Rudé právo se o nich maximálně zmiňuje v krátkých reportážích z demonstrací. Jsou tam uvedena pouze jejich jména mezi

řečníky z Václavského náměstí. Větší prostor nově vznikajícímu Občanskému fóru byl dán až ve dnech po generální stávce. I přes tento prostor byly hlavními zprávami dne změny ve vedení KSČ. Soudruzi redaktoři si stále odmítali připustit možnost, že by KSČ ztratila vedoucí úlohu ve státě. Přesto se tak po několika dnech stalo.

Neobjektivita Rudého práva se projevila právě ve člancích informujících o zrušení čtvrtého článku ústavy o vedoucí úloze KSČ. Ač se o ničem takovém nejednalo, redaktoři napsali, že zrušení čtvrtého článku ústavy se již několik měsíců připravovalo. (Rudé právo, 1.12. 1989, s.1) Tato ničím nepodložená lež utvrzovala studenty v jejich snaze o objektivní informování společnosti. Mnohé časopisy začaly vycházet právě až během prosince, protože studenti měli pocit, že média neinformují pravdivě a objektivně.

Během prosince roku 1989 se obsah Rudého práva začal pomalu měnit. Stejně tak, jak si představitelé KSČ začali pomalu uvědomovat, že ztrácí vliv a že tudíž musí změnit svoji rétoriku a své názory, tak si to uvědomovali i redaktoři nejčtenějšího Československého deníku té doby. Začalo se v něm relativně otevřeně mluvit o diskreditaci disidentů a chartistů a začaly se objevovat články odsuzující toto jednání. Čím dál tím více byl dáván prostor opozici. V kampani před prezidentskou volbou sice Rudé právo podporoval komunistického kandidáta Adamce, je to ovšem vzhledem k zaměření deníku zcela pochopitelné. Zatímco ještě v listopadu téhož roku by bylo nemyslitelné, aby Rudé právo, orgán ústředního výboru KSČ, veřejně odsuzovalo prezidenta Nicolae Ceausesca, již měsíc na to, 23. prosince se tak stalo, a to dokonce na titulní straně.

Pomyslná změna k demokratičtější podobě Rudého práva se symbolicky odehrála 28. prosince, kdy ze záhlaví deníku zmizela podobizna Klementa Gotwalda a velká rudá hvězda.

Velmi mě překvapilo, že se Rudé právo v celém zkoumaném období prakticky nezabývalo studentskými médii. Přesto, že jeho zaměstnanci psali štvavé protidemokratické letáky a strhávali studentské plakáty z ulic, tak se k tomu co psali studenti nevyjádřili. (Otáhal, Vaňek 1999) Domnívám se, že studentská média se jim mnohdy ani nedostala do rukou. Vzhledem k omezeným možnostem nákladu a distribuce je to pochopitelné. Zvláště v situaci, kdy po objektivních a nezaujatých novinách, jaké se snažili studenti tisknout, byl ohromný hlad.

3. Role jednotlivých osobností na vznik a obsah médií stávkových výborů na UK

Vznik stávkových výborů byl spontánní událostí, která se řídila českými vysokými školami bez šance na zpomalení či zastavení. Vznikaly všude tak, jako později Občanská fóra. Tím nechci zastírat vliv jednotlivých osobností, jako byl například Martin Mejstřík, či jiní studentští vůdci, ale snažím se naznačit, že některé události nikdo nevymyslel, neplánoval a prostě se děly.

Domnívám se, že stávková média a další studentské časopisy, které vznikaly v reakci na události 17. listopadu 1989, byly zakládány podobně samovolně jako stávkové výbory. Jejich účel byl jasný - šířit informace o studentské stávce a o dění v centru Prahy. Ujala se tohoto úkolu proto, že oficiální média nebyla objektivní.

Role jednotlivých osobností na podobu a obsah časopisů a bulletinů byl jistě ohromný. Přesto se domnívám, že se všechna tato periodika snažila o objektivní projev a o určitou nezávislost na osobnostech. Když jsem se pokoušel vypátrat jednotlivé šéfredaktory a redaktory, zjistil jsem, že je to po více než dvaceti letech zhora nemožné. Takovýto výzkum je však nad časový a informační rámec bakalářské práce. Z toho důvodu má práce neosahuje rozhovory s jednotlivými osobnostmi tehdejší studentské mediální scény.

Závěr

Když jsem začínal pracovat na této práci, netušil jsem, jak moc mě vtáhne do sebe. O to větším překvapením pak bylo setkání s dokumenty, které možná nemají vysokou faktickou hodnotu, ale rozhodně hodnotu historickou. Studentská média, která vycházela v období „sametové revoluce“, prokázala, že mají své místo v dějinách naší země. Možná už nikdy nezjistíme, kolika lidem pomohly tyto časopisy změnit názor na komunistickou vládu. Každopádně se nemalým dílem zapojili do průběhu listopadových událostí tím, že přinášeli objektivní informace o dění v čase, kdy oficiální média nebyla objektivní. Proto se domnívám, že by se na ně nemělo zapomínat.

Obdivuji odvahu studentů pustit se do vydávání časopisů. Už od prvních dnů studentské stávky docházelo k vydávání různých tiskovin, ať už šlo o prohlášení, nebo pravdivé popisy situace na Národní třídě. Časopis ovšem ke svému vzniku potřebuje mnohem více práce, času, i materiálů než prostý leták nebo plakát. Studenti, kteří se dobrovolně „vrhli“ na takto složitý úkol (a to navíc v době, kdy neexistovaly moderní komunikační technologie), museli být ohromní nadšenci. Možná, že ono nadšení pramenilo z frustrace, která jejich životy ovládala před listopadem 1989. V době společenských a politických zvrátů pak konečně dostali možnost se projevit a pomoci tím nastartovaným změnám.

Všechny zkoumané časopisy se psaly na strojích a upravovaly ručně, a to včetně obrázků, či nadpisů, které byly patrně kresleny přímo na originál časopisu. Následně docházelo ke kopírování buď na cyklostylech (o čemž vypovídá nezaměnitelná fialová barva), nebo xeroxech. Tím v mnoha případech trpěl vzhled zkoumaného materiálu.

Některé výtisky byly nečitelné, nebo čitelné pouze s velkými obtížemi. Cyklostyl zvládnul asi 70 kopií, přičemž ty poslední již nešlo dobře přečíst.

Studenti měli ohromnou výhodu v tom, že jejich stávka byla okupační. Právě díky tomu dokázali každý den na ulici chrlit ohromné množství tištěného materiálu, včetně uváděných časopisů a bulletinů. V pondělí 20. listopadu 1989 studenti prostě přišli na fakulty, oznámili vedení, že fakulty zabírají, a začali na školních tiskařských zařízeních tisknout své materiály. Byla k tomu jistě nutná ohromná dávka odvahy, obzvláště v prostředí, kdy za kázeňské přestupky vůči socialistickému režimu hrozil výrazný postih.

Prakticky celý prosinec měli studenti díky podpoře široké veřejnosti dostatek zdrojů pro tisk a distribuci. Jejich média se vezla na vlně nadšení. Nikdo již nechtěl číst Rudé právo a další komunistické deníky, ať už Mladou frontu, nebo Svobodné slovo. Tyto manipulační nástroje různých politických skupin pozbyly svou důvěryhodnost. I když se v průběhu prosince a následujících měsíců snažily ospravedlnit samy sebe a proměnit se v objektivní média, lidé už jim nevěřili. Proto zde byl velký prostor pro vydávání studentských tiskovin. Vždyť právě studenti stáli od začátku oněch významných dnů v čele nespokojeného obyvatelstva.

Aby nedošlo k omylu - nedomnívám se, že by studentské časopisy zastoupily roli celostátních deníků. Na to neměli studenti ani finance ani kapacity. Jejich dosah byl především na fakultách nebo v lepším případě ve městech, kde vycházely. Jejich obsah by nás ovšem mohl inspirovat i v dnešních dnech plných korupce a nedůvěry. Stačí si přečíst několik stránek a člověk je vtažen přímo do víru dění, emocí, nadějí a nervozity, kteréžto faktory tehdejší redaktory ovlivňovaly. Studenti nevěděli, zda na fakultu nevtrhnou lidové milice, či zda je nevyhodí z vysokých škol. Přesto byli ochotni bojovat za pravdu a demokracii. Plni ideálů a nadějí. Možná, že se nepodařilo dotáhnout do konce všechno to, za co tito lidé bojovali, přesto bychom jim měli být vděční za iniciativu a odvalu, kterou projevíli v klíčových momentech historického vývoje tehdejšího Československa.

Summary

When I started writing this thesis, I did not know how much it will fascinate me. Because of it, it was much more surprising when I found documents, which may not have a high actual value, but definitely a historical one. Student's media, printed during the „Velvet Revolution“ showed, that they have their own place in the history of our country. We may never find out, how many people were influenced by such magazines and how many of them changed their opinion on the communist government. In any case, students' magazines published in November 1989 brought objective information about what was happening. In times, when mainstream media were not objective. In times, when publishing of such magazines was considered as a subversive activity. Therefore, I believe that they will not be forgotten.

Použitá literatura

OTÁHAL, Milan - VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1999. 859 s. ISBN-80-7106-337-1.

SPÁČIL, Dušan - SÝS, Karel. *Viděno deseti : rozhodující události mocenského zvratu v roce 1989 očima klíčových osobností z obou stran politického spektra*. Praha : Bondy, 2009. 198 s. ISBN 978-80-904471-1-0.

MEJSTRÍK, Martin. *Deník : řekněte jim, že sametová...* . Brno : Computer Press, a.s., 2010. 351 s. ISBN 978-80-251-2040-8.

EMMERT, František. *Sametová revoluce : kronika pádu komunismu 1989*. Brno : Computer Press, a.s., 2009. 72 s. ISBN 978-80-251-2301-0.

ČORNEJ, Petr - Kolektiv autorů. *Kdy, kde proč a jak se to stalo v Českých dějinách : sto událostí které dramaticky změnilo naši historii*. Praha : Reader's Digest Výběr, spol. s.r.o., 2001. 480 s. ISBN 80-86196-33-X

KONČELÍK, Jakub - VEČEŘA, Pavel - ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. Století*, Praha: Portál, 2010. 312 s. ISBN 978-80-7367-698-8

Čaje o páté. Praha, 1989. Vycházel nepravidelně.

EM89. Praha : Stávkový výbor FVL UK, 1989. Vycházel nepravidelně.

Informační bulletin. Praha : Celostátní koordinační výbor vysokých škol, 1990. Vycházel nepravidelně

Nezávislí. Praha, 1989-1990. Vycházel nepravidelně

Plzeňský student. Plzeň : Koordinační stávkový výbor VŠ v Plzni, 1989. Vycházel denně

Proto. Praha : FV SSM FŽ UK, 1988-1990. Vycházel nepravidelně

Přetlak. Olomouc : Stávkový výbor UP, 1989-1990. Vycházel nepravidelně

Reflex. Praha, 1989. Vycházel nepravidelně

Růžové právo. Praha : Stávkový výbor MFF UK, 1989. Vycházel denně

Situace 89. Praha : Stávkový výbor FF UK, 1989. Vycházel nepravidelně

Skoba. Praha, 1989-1990. Vycházel nepravidelně

Totalita.cz. [citováno 9. května 2012]. Dostupné z www: <http://www.totalita.cz/>